

ENVIRONMENTÁLNÍ PORADENSTVÍ

studie

STEP
prosinec 2005

Objednatel

ČR - Ministerstvo životního prostředí

Vršovická 65, 100 10 Praha 10

Zastoupené: Mgr. Jakubem Kašparem, ředitelem odboru vnějších vztahů

Odborný garant: Ing. Karel Jech, Marcela Křížová

Bankovní spojení: ČNB Praha

Číslo účtu: 7628-001/0710

IČO: 00164 801

Zhotovitel

Organizace: Sít' ekologických poraden

Sídlo: Panská 9, 602 00 Brno

Telefon: 542 422 758 E-mail: step@ecn.cz WWW: <http://www.ekoporadna.cz>

Zastoupená statutárním zástupcem: RNDr. Yvonnou Gaillyovou, CSc. - předsedkyní STEP

Odpovědný řešitel: Mgr. Kamila Kanichová

Kontakty na odpovědného řešitele: STEP, Na Hradbách 3, 702 00 Ostrava

Telefon: 596 111 281 nebo 603 449 385 E-mail: step@ecn.cz

IČO: 65340337

Bankovní spojení: ČS Brno

Číslo účtu: 1343543319/0800

Řešitelský tým:

Odpovědný řešitel:

Kamila Kanichová, STEP

Spolupráce:

Radka Batelková – Veronica, Brno

Zuzana Guthová – Rosa, České Budějovice

Soňa Hykyšová – Ekocentrum Most

Hana Chalupská – Veronica, Brno

Miroslav Janík – Kosenka, Valašské Klobouky

Ladislav Kos – MitaThor, Ostrava

Jiří Kulich – SEVER, Horní Maršov

Šárka Kšiňanová – STEP

Petr Ledvina – Veronica, Brno

Jiřina Popelková – Hnutí Duha, Olomouc

Jan Skříňský – VŠB-TU, Ostrava

Jana Tesařová – Nadace Partnerství, Brno

Josef Zetěk – SSEV Pavučina, Praha

Odborný garant:

Yvonna Gaillyová – Veronica, Brno

Neprošlo jazykovou korekturou.

Vytištěno na recyklovaném papíru.

Obsah

1. Cíle.....	4
2. Úvod do problematiky environmentálního poradenství.....	4
2.1. Cíle a principy environmentálního poradenství.....	4
2.2. Historie poradenství v Evropě a ČR.....	5
2.3. Environmentální poradenství v legislativě ČR.....	6
3. Metody práce environmentálních poraden.....	8
3.1. Systémové poradenství.....	8
3.2. Specializace poraden.....	10
4. Produkty.....	11
4.1. Nástroje a produkty environmentálního poradenství.....	11
4.2. Konzultace pro klienty.....	12
4.3. Publikační činnost.....	15
4.4. Propagace produktů.....	15
5. Témata a reflexe potřeb v aktivitách EP.....	16
5.1. Tematická struktura poradenských konzultací.....	16
5.2. Tematické zaměření poraden.....	18
5.3. Témata a reflexe potřeb v projektech EP.....	18
6. Management a lidské zdroje.....	29
6.1. Současná situace v environmentálních poradnách.....	29
6.2. Popis pracovní pozice environmentální poradce.....	30
6.3. Analýza trhu práce.....	35
7. Vzdělávání.....	38
7.1. Vzdělávání v ČR.....	38
7.2. Zahraniční příklady vzdělávání.....	39
8. Management kvality, standardy.....	42
9. Ekonomické podmínky.....	44
9.1. Situace v organizacích.....	44
9.2. Možnosti financování environmentálního poradenství ze Strukturálních fondů EU...47	47
10. Spolupráce v rámci sítí.....	58
11. Závěry a doporučení.....	61
12. Přehled příloh.....	63
13. Zdroje dat a informací, použitá literatura.....	63

1. Cíle

Studie si klade za cíl popsat stav environmentálního poradenství¹ u nás a srovnat jej se situací v dalších zemích EU. Studie podobného zaměření a rozsahu je v ČR ojedinělým počinem a analyzuje celou řadu prvotních dat.

Jednotlivé rozborů se týkají zejména následujících oblastí:

management, zaměstnanci, pracovní metody práce s veřejností, témata, produkty, ekonomické podmínky, spolupráce v rámci sítě regionu, ČR, mezinárodní spolupráce.

Při jejich hodnocení jsme respektovali diverzitu organizací působících v této oblasti a specifika jednotlivých typů informačních a poradenských center.

Po konzultaci se zadavatelem nebyly do tohoto průzkumu zařazeny komerčně poskytované služby a studie se tak zaměřuje zejména na ekoporadenství poskytované organizacemi neziskového sektoru.

2. Úvod do problematiky environmentálního poradenství

2.1. Cíle a principy environmentálního poradenství

Těžiště environmentálního poradenství je **preventivní péče o životní prostředí** a snaha o podporu spolupráce a komunikace mezi rozhodujícími sektory ve společnosti - samosprávou, státní správou, vědeckým výzkumem, veřejností a podnikatelskou sférou. **Environmentální poradenství si klade za cíl zpřístupňovat občanům objektivní a všestranné informace o životním prostředí, o environmentálních problémech a jejich řešeních, o výrobcích a jejich vlivu na životní prostředí tak, aby se mohli uvědoměle rozhodovat ve prospěch udržitelných modelů.**

Environmentální poradny nabízejí cílovým skupinám (zejména veřejnosti, obcím, malým podnikům a živnostníkům) kompetentní rady, návody, pomoc i vedení při řešení každodenních otázek týkajících se životního prostředí a udržitelného rozvoje.

Svým působením se environmentální poradenství snaží o přímé změny chování ve prospěch environmentálně příznivějších řešení, např. v oblastech: efektivního hospodaření s energií, prevence vzniku odpadů, ochrany vod před znečištěním v důsledku činnosti domácností, podpory spotřeby produktů ekologického zemědělství atd. Součástí environmentálního poradenství je i poradna právní. Stále více se projekty environmentálního poradenství v Evropě i ČR zaměřují na širší kontext udržitelného rozvoje, zejména na úrovni regionální.

Motto ekologického poradenství:

*Vom Wissen zum Handeln,
From Awareness to Action,
(Od myšlenek/znalostí k jednání/činům),*

tedy představuje proces propojující znalosti a poznání nových skutečností až k jejich přenosu a promítnutí do každodenního života a jednání lidí.

¹ termín *environmentální poradenství*, který uvádí např. Státní program EVVO, se v současné době používá častěji než *ekologické poradenství* či *ekoporadenství*. V této studii se setkáte se všemi formami, které chápeme významově stejně.

Základními principy environmentálního poradenství jsou:

- **nezávislost** (poradenství poskytované nezávislými subjekty zpravidla z neziskového sektoru je dobře přijímané a obrací se na něj i občané, kteří tradičně nedůvěřují informacím od výrobců, ale i úřadům, nebo se přímého kontaktu s úřady obávají)
- **týmová práce** (vzhledem k šíři témat je nezbytná specializace poradců. Pro dobré pokrytí témat pak poradny volí podle dalších podmínek buď práci týmu několika poradců v jedné poradně, nebo alespoň spolupráci v poradenských sítích)
- **profesionalita** (poradenství musí být kvalifikované a objektivní)
- **sepětí s regionem** (vynikající znalost místních reálií v oblasti ochrany životního prostředí – institucí, komunální infrastruktury atd. - činí z environmentální poradny specifickou instituci, která není nahraditelná běžnými plošnými informačními systémy. Jistou dávkou plošného zobecnění dobře snese poradenství spotřebitelské, i když i to je neúčelnější pokud vychází z místní (regionální) znalosti)
- **preventivní ochrana životního prostředí** (navrhovaná řešení a konzultace jsou založena na předcházení negativních dopadů na životní prostředí, environmentální poradny se nezabývají technickým řešením odstraňování následků nevhodného a nešetrného chování - nenabízejí „end-of-pipe“ řešení)
- **udržitelný rozvoj** (v evropském a postupně i českém ekoporadenství se stále více objevuje tendence k hledání řešení zohledňujících kromě aspektu environmentálních i hlediska sociální a ekonomická; viz např. konference Ekoporadci a udržitelný rozvoj konaná v Bruselu 18.10. 2005 - http://www.abece.be/ecoconseillers_dd.htm)
- **pilotní řešení** (poradenství má napomáhat prosazení inovací, být zdrojem nových přístupů a řešení spojující zájmy klienta spolu se zájmy ochrany životního prostředí a udržitelného rozvoje)

Environmentální poradenství věnuje hlavní pozornost **cílové skupině** "veřejnost", která je v systému EVVO nejsložitější, a proto v současnosti nejméně obslouženou cílovou skupinou environmentální osvěty. Je to proto, že zahrnuje horizontálně celou populaci, jejíž jednotlivé skupiny se ve svých specifických rolích objevují jako cílové skupiny i na dalších místech, například v rámci svých profesí (podniková sféra, veřejná správa, pedagogové...), nebo svého věku (děti, mládež, studenti).

Práce s cílovou skupinou "veřejnost" musí především směřovat k tomu, aby postihla problémy jinde neřešené, aby provázala vnímání odpovědnosti, kterou jednotlivec akceptuje jako zaměstnanec či podnikatel, jako spotřebitel, člen domácnosti, uživatel veřejných prostranství, ale rovněž jako činitel veřejné správy a jako občan - volič.

Metody práce s touto cílovou skupinou musí být velmi pečlivě volené a systémové poradenství popsáné dále je takovou metodikou.

Dalšími cílovými skupinami jsou i veřejná správa, podnikatelské subjekty.

2.2. Historie poradenství v Evropě a ČR

Environmentální poradenství se profiluje jako obor a jako profese, která má svou historii a která tuto roli stále začíná plnit i u nás.

Počátky ekoporadenství spadají v Evropě asi do roku 1984, kdy se např. v Německu či Francii objevují poradenské aktivity zaměřené především na oblast „domácí ekologie“ (např. problematika pracích prostředků, separace a recyklace odpadů). Jedním z momentů iniciace

vzniku ekoporadenství bylo bezpochyby uvědomování si nárůstu spotřeby. V Rakousku se ekoporadenství objevuje v roce 1986, kdy jeho začátky významně ovlivnila havárie v Černobylské jaderné elektrárně. Rakouská spolková vláda i vlády některých spolkových zemí začaly financovat ekologické poradenství jako zdroj nezávislých informací pro veřejnost.

Do České republiky (ČSFR) proniká poradenství v letech 1990-91, kdy první zájemci využili nabídky studijních pobytů ve Francii a Rakousku. V roce 1991 proběhla v Rakousku evropská konference, na níž byla založena Evropská asociace ekologických poradců a České republice se podařilo získat plné členství v této síti (prostřednictvím organizace Veronica). Spolupráce v rámci této sítě přinesla další rozšíření a prohloubení ekoporadenství v ČR, např. formou výměnných pobytů (v letech 1993-94) nebo kurzů pro poradce (v letech 1995-96).

V roce 1997 byla v České republice založena Síť ekologických poraden (STEP). Ekologické poradny v pěti místech republiky již po tři předcházející roky (1995-1997) spolupracovaly na společném projektu, zaměřeném na vzájemnou komunikaci a společné vzdělávání, a to zejména v oborech komunikativních. Společně tehdy vytvořily také publikaci "Ekologické poradenství", popisující některé základní projekty ekologických poraden a rovněž připravily první dlouhodobý kurz environmentálního poradenství, který proběhl v letech 1996-1997 ve spolupráci s Fakultou sociálních studií Masarykovy univerzity.

Od roku 1998 STEP spolupracovala na tvorbě dokumentu *Strategie ekologické výchovy v ČR z pozice nevládních organizací*, který se stal jedním z podkladů při tvorbě *Státního programu environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v ČR*, přijatý usnesením vlády v roce 2000.

Od roku 1999 se STEP účastnila rozsáhlé spolupráce velkých českých střeškových organizací při budování národní sítě center a středisek environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty. Jedná se o spolupráci Českého svazu ochránců přírody, Sítě středisek ekologické výchovy dětí Pavučina, kde STEP garantuje modul orientovaný na environmentální osvětu veřejnosti. Od roku 2005 působí STEP v rámci tohoto systému již samostatně.

STEP nabídla jasnou koncepci vycházející z principů ekologického poradenství podle systémového přístupu. Touto formou STEP napomáhá posílení a rozšíření dalších nevládních organizací.

2.3. Environmentální poradenství v legislativě ČR

Environmentální poradenství spadá do širšího rámce environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty. Do legislativy evropských zemí se obvykle promítá v rámci implementace Aarhuské úmluvy, kterou Česká republika ratifikovala na podzim 2004.

ZÁKON č. 17/1992 Sb. ze dne 5. prosince 1991 o životním prostředí, ve znění zákona 123/1998 Sb. a zákona 100/2001 Sb. uvádí:

§ 16

Výchova, osvěta a vzdělávání se provádějí tak, aby vedly k myšlení a jednání, které je v souladu s principem trvale udržitelného rozvoje, k vědomí odpovědnosti za udržení kvality životního prostředí a jeho jednotlivých složek a k úctě k životu ve všech jeho formách.

ZÁKON č. 6/2005 Sb. ze dne 16. prosince 2004, kterým se mění zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, ve znění zákona č. 132/2000 Sb. popisuje v § 13

„Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta“ kompetence jednotlivých orgánů a pro MŽP uvádí:

(3) *Ministerstvo životního prostředí*

- a) *zpracovává Státní program environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v České republice (dále jen "Státní program") a předkládá jej vládě ke schválení,*
- b) *garantuje, koordinuje a aktualizuje Státní program prostřednictvím akčních plánů na příslušná léta a*
- c) *podporuje rozvoj osvěty vedoucí k preventivní ochraně životního prostředí (dále jen "environmentální poradenství").*

Na základě výše uvedeného zákona zpracovaný Státní program environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty pro Českou republiku (přijatý Vládou ČR - usnesením č. 1048/2000, dále upraveno usneseními č. 1010/2002 a č. 96/2002) se v rámci kapitoly 9. věnuje informacím, osvětě a poradenství pro veřejnost:

9. Informace, osvěta a poradenství pro veřejnost

9.1. Cíle

Vytvořit nabídku aktivit podporujících a ovlivňujících zájem a povědomí veřejnosti o životním prostředí a jeho problémech. Každému občanu podávat odpovědně a výhradně pravdivá prověřená sdělení, zpřístupnit objektivní a všestranné informace o životním prostředí, ekologických problémech a jejich řešení, výrobcích a jejich vztahu k životnímu prostředí tak, aby se mohl uvědoměle a kvalifikovaně rozhodovat ve prospěch trvale udržitelných modelů. Zabezpečit úplné povědomí veřejnosti o právu životního prostředí a podporovat široké a kvalifikované vstupování občanů i organizací do rozhodovacích procesů. Vytvořit specifickou nabídku pro konkrétní zájmové, profesní, věkové a sociální skupiny a motivovat je k environmentálně šetrnému chování. Základním předpokladem pro tuto činnost je vysoká profesionalita a vysoká odpovědnost k veřejnosti. Každá nepřesná informace musí být ihned veřejně opravena. Využívat možnosti mediálního působení na různé skupiny obyvatel a podporovat vybrané informační zdroje a kampaně.

9.2.2. Environmentální poradenství

Cíle

Poskytovat odborné a kvalifikované rady a doporučení veřejnosti. Popularizovat výsledky vědy a výzkumu ve prospěch životního prostředí v praxi, přibližovat šetrné životní standardy požadavkům veřejnosti a ovlivňovat veřejnost ve směru (trvale) udržitelného rozvoje společnosti. Podílet se na prezentaci dat odborného charakteru a podporovat exaktní relevantní informace.

Cílové skupiny

- široká veřejnost,
- zájemci o informace a rady,
- konkrétní zájmové, profesní, věkové, sociální, místní a další skupiny.

Dílčí úkoly

Poskytovat informace v pravidelných otevíracích hodinách, formou poradenství po telefonu, poskytováním písemných podkladů, brožur, letáčků, literatury, videokazet, nabídky přednášek a dalšího vzdělávání, odkazů na specializované instituce a odborníky, ukázky modelových projektů, umožnění přístupu na Internet atd.

- realizovat pilotní projekty a demonstrační instalace ekologicky šetrných inovací a jejich vyhodnocení a přenos,
- napomáhat osvětě spotřebitelů o výrobcích a službách a jejich dopadech na životní prostředí,
- připravovat programy a projekty napomáhající uvádění přijatých koncepcí, zákonů i politik do praxe, a to jak komunálních, tak státních,
- podílet se na vytváření strategických rozvojových dokumentů, zabezpečení účasti veřejnosti,
- organizovat kulaté stoly, poradní sbory, pracovní skupiny k řešení environmentálních problémů a (trvale) udržitelného rozvoje daného území,
- podporovat zprostředkování komunikace mezi odborníky v oblasti životního prostředí a veřejností,
- provozovat informační center (linek), specializovaných knihoven a videoték,
- usnadňovat přenos úspěšných konceptů zvyšování environmentálního povědomí ze zahraničí a jejich adaptace pro podmínky ČR,
- propagovat a podporovat aplikaci výsledků vědy a výzkumu v praxi pro životní prostředí,
- poskytovat kvalifikované rady nebo přístup k informačním zdrojům.

3. Metody práce environmentálních poraden

3.1. Systémové poradenství

Za základní metodu pro poradenskou činnost považujeme systémové poradenství. **Systémový přístup k environmentálnímu poradenství je založen na tom, jaký vztah vůči klientovi (příjemci poradenské služby) zaujímá poradna či poradce (vztah systému klienta k systému poradce).** STEP užívá systémové poradenství jako společný metodický přístup k environmentální poradenské činnosti.

Zahrnuje 5 typů poradenské činnosti:

- 1. Zprostředkování**
- 2. Poskytování informací**
- 3. Posudky**
- 4. Vedení /management/ na dobu určitou**
- 5. Procesní poradenství**

Teprve ve vzájemné provázanosti tvoří tyto činnosti ucelený plnohodnotný přístup k poradenským službám a zaručují jejich účinnost vedoucí k žádoucím výsledkům, ke změnám postojů a chování u klienta ve prospěch udržitelného environmentálního hodnotového systému. Systémový přístup je zvláště vhodný do našich společenských podmínek a odpovídá

požadavkům na cílevědomé budování partnerství k řešení problémů občanské společnosti. (Řada poradenských systémů zejména v sociální oblasti – např. občanské poradny –záměrně nepraktikují všechny úrovně systémového poradenství – zejména z důvodu zachování soukromí klienta a jeho rodiny. V oblasti ochrany životního prostředí tato zábrana neexistuje – ochrana je veřejným zájmem.)

Základní rozdělení klientů - cílových skupin pro environmentální poradenství vychází z určení služby úspěšné vícesektorové spolupráce s tím, aby nebyl opomenut žádný významný sektor občanské společnosti. Poradenství je tedy určeno:

1. Jednotlivcům
2. Veřejnosti (obecné i odborné)
3. Samosprávě a státní správě
4. Podnikatelským subjektům
5. Vícesektorovým skupinám (vědomá partnerská spolupráce)

Tabulka č. 1: Systémové poradenství v praxi

TYP	ILUSTRATIVNÍ PŘÍKLAD - Oblast: JÍDLO
1. Zprostředkování: - odesílání klientů, jejich kolování mezi agenturami <i>Odkážeme klienta na jiného odborníka z nabídky služeb</i>	Pošleme klienta do restaurace - poradíme mu cestu, nabídneme typy restaurací.
2. Poskytnutí informací: - písemné podklady, brožury, letáčky, literatura, přednášky, nabídka dalšího vzdělávání	Dáme klientu kuchařku, popř. i informaci o pracovních nástrojích a místech, kde lze dostat suroviny – přísady.
3. Posudek: - (písemná) analýza a zhodnocení problému klienta, většinou s doporučením, jak by měl jednat	Provedeme analýzu stravy a stravovacích zvyklostí klienta, popř. navrhne určitě změny.
4. Odborné a tzv. procesní poradenství: - poradenský systém se spojí se systémem klienta. . Expert je kompetentní k: --> udání podnětů --> společnému provedení akce --> implementaci (zabudování do standardního chodu klientova systému)	Vaříme společně s klientem až do okamžiku, kdy to již zvládne sám.
5. Vedení (management) na dobu určitou - poradce se stane dočasně součástí systému klienta, je zodpovědný za realizaci určitého projektu.	Klientovi uvaříme a zůstaneme s ním, dokud pokrm nesní.

Historie - vývoj metody - výsledky

Systémový přístup ekologického poradenství užívají ekologické poradny od roku 1998, kdy jej STEP převzala na základě kontaktu s evropským poradenstvím z Rakouska a přijala jako společný model pro svou činnost, specificky vhodný do našich tehdejších podmínek

transformace společnosti – poradny nejen radí, ale také pomáhají, řeší ukázkové pilotní projekty, vytvářejí partnerství. A od začátku je tento model dále rozvíjen:

- praxí jednotlivých ekologických poraden
- projekty celé sítě a rozšiřováním sítě
- dalším vzděláváním ekoporadců.

V činnosti jednotlivých poraden nejsou a nemusí být všechny složky systému stejně vyváženy. Některé typy poradenství mohou v činnosti převažovat či po určitou dobu i chybět, záleží od typu poradny, jejího postavení v místě působnosti, možnostech rozvoje.

Ekologické poradny dále rozpracovávají nástroje a produkty k zabezpečení kvalitních poradenských služeb v souladu s metodou systémového poradenství. Systém přitom napomáhá potřebné odborné specializaci jednotlivých poraden. Cílem však je v konečném výsledku využívat všech základních typů poradenství, které se uplatňují v řadě prakticky realizovaných a pokračujících projektů sítě i jednotlivých poraden.

Pro větší názornost prezentuje Tabulka č. 1: Systémové poradenství v praxi jednotlivé typy poradenství na konkrétních příkladech. Ještě podrobněji - včetně nástrojů a produktů odpovídajících daným typům poradenství – jsou uvedeny v Příloze č. 1, kde je modelově zpracována konzultace týkající se pozemkového spolku.

3.2. Specializace poraden

Poradny se mohou zaměřovat jen na určitý typ poradenství (např. pouze jen na poskytování informací), jen na určitou cílovou skupinu (maminky na mateřské dovolené, obyvatelé rodinných domů, zahrádkáři, ...), na určitou formu kontaktu s klientem (pouze telefonické poradenství) nebo na určitá témata (obnovitelné zdroje energie a odpady).

Tematicky specializované poradny řeší úzce zaměřené, detailní, nestandardní dotazy klientů. Obvykle využívají některé z následujících forem:

Monotematické odborné poradny či organizace

se zaměřují na témata, po kterých je širší poptávka. Příkladem je Ekologický právní servis, který poskytuje bezplatné právní poradenství v oblasti životního prostředí (a v současné době i ochrany lidských práv) občanským sdružením, jednotlivcům i samosprávám. Práce s právními předpisy prolíná všemi aktivitami týkajícími se životního prostředí.

Širokospektrální poradny se specializací na některá témata

Většina poraden se soustředí více na určitá témata, realizují vlastní projekty, jejichž výstupy využívají v poradenské praxi.

Spolupráce s odborníky

- zprostředkování odpovědí, kdy poradna zajistí komunikaci s klientem směřující k formulaci jeho dotazu či problému, vyhledání odpovědi u spolupracujících organizací či odborníků a následně předá odpověď klientovi
- zprostředkování konzultační schůzky s odborníkem; poradna spolupracuje s odborníky z několika oborů, konzultuje s nimi problémy klientů či otázky z vlastních projektů, nabízí jejich služby a v případě potřeby domluví schůzku klienta s příslušným odborníkem

- odborné poradny s pravidelnou otevírací dobou, ve které jsou odborníci k dispozici klientům přímo v poradně

Zprostředkování kontaktů,

kdy poradce předá klientovi kontakt na odborníka či organizaci, na kterou ho s řešením jeho problému odkáže.

Příklady specializovaných poraden (provozovaných EP Veronica):

- energetická poradna (obnovitelné zdroje energie, zateplování budov, nízkoenergetické domy...)
- spotřebitelství (šetrná spotřeba, ekologicky šetrný výrobek, ochrana spotřebitele...)
- studánková poradna – zdroje pitné vody v okolí města
- ochrana přírody ve městě (ochrana městské zeleně, pomoc handicapovaným živočichům)
- biopotraviny a ekologické zemědělství

4. Produkty

4.1. Nástroje a produkty environmentálního poradenství

Existuje celá řada nástrojů a produktů environmentálního poradenství, které umožňují poradnám kontakt s klienty.

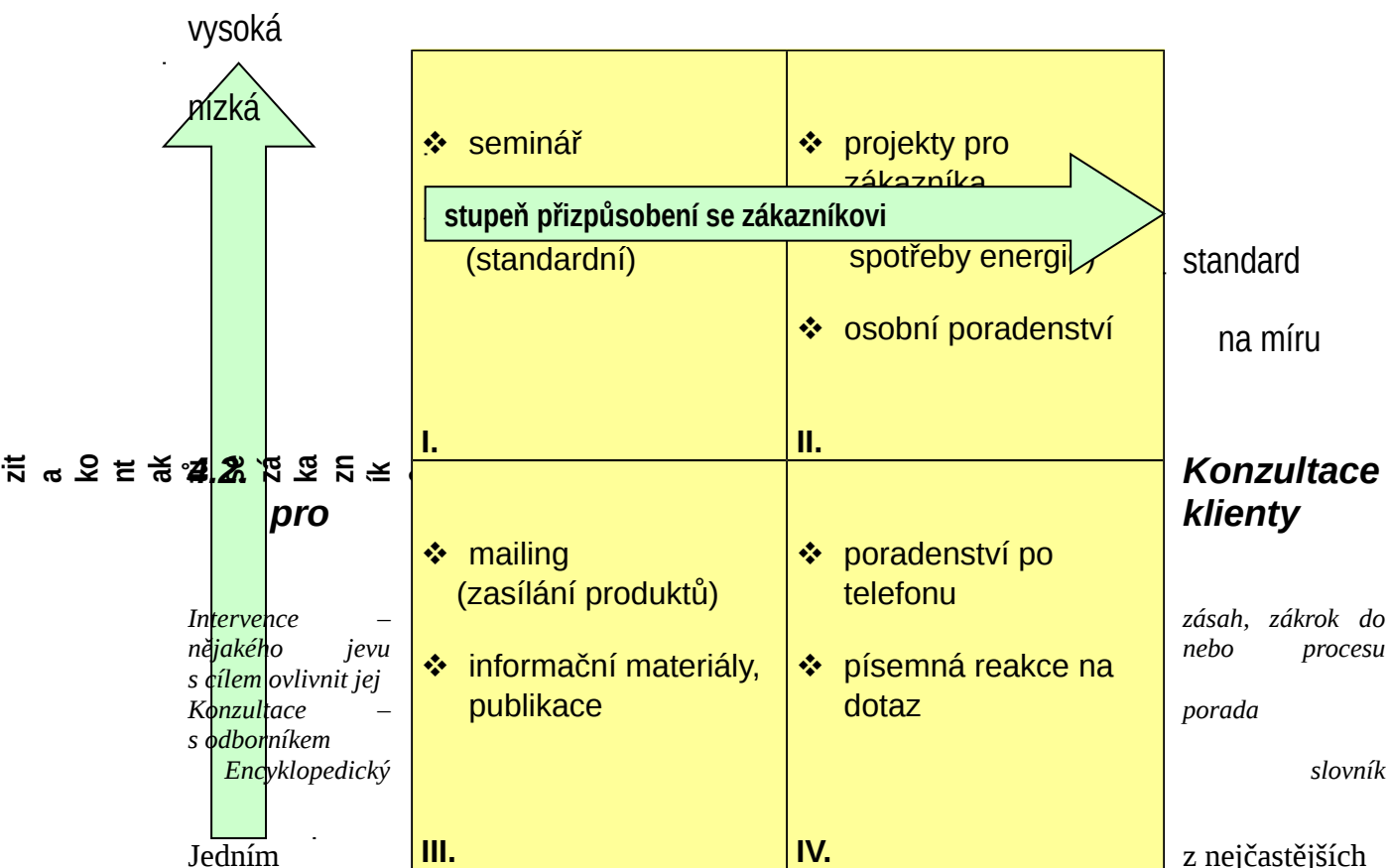
Významnými a osvědčenými nástroji jsou zejména:

- zelený telefon
- odborné poradny
- knihovna
- informační centrum
- kulaté stoly
- místní trhy
- pilotní projekt
- projekty Místní agendy
- změna chování instituce
- vydávání neperiodických publikací
- vydávání periodických titulů – různé časopisy, bulletiny, zpravodaje
- provozování internetových portálů, vydávání internetových periodik a informování veřejnosti prostřednictvím vlastních internetových stránek

Volba a využití jednotlivých typů nástrojů závisí na lokálních podmínkách (velikost města či obce, charakter cílové skupiny, téma, ...).

Produkty environmentálního poradenství můžeme na základě intenzity kontaktu se zákazníkem a stupně přizpůsobení zákazníkovi (tj. ušití na míru) rozdělit dle následujícího schématu.

Schéma: Dělení produktů

Jedním z nejčastějších produktů environmentálních poraden jsou přímé konzultace pro klienty. Jedná se o poradenské služby vyžádané klientem. Charakteristické je, že dle systémového poradenství ve většině případů zůstává odpovědnost na klientovi (s výjimkou „managementu na dobu určitou“, kdy poradce na omezenou dobu přijímá odpovědnost za klienta). Podnikání osobní odpovědnosti a povzbuzení klienta k vědomí, že k řešení problému může sám přispět, bývá v některých případech nejtěžší úlohou ekoporadce. Pro evidenci poskytnutých konzultací je v rámci Sítě ekologických poraden a programů NSSEVVO či EP používán standardizovaný formulář – viz Příloha č. 2. řad poraden si jej dále modifikuje tak, aby vyhovoval co nejlépe charakteru a rozsahu jejich služeb.

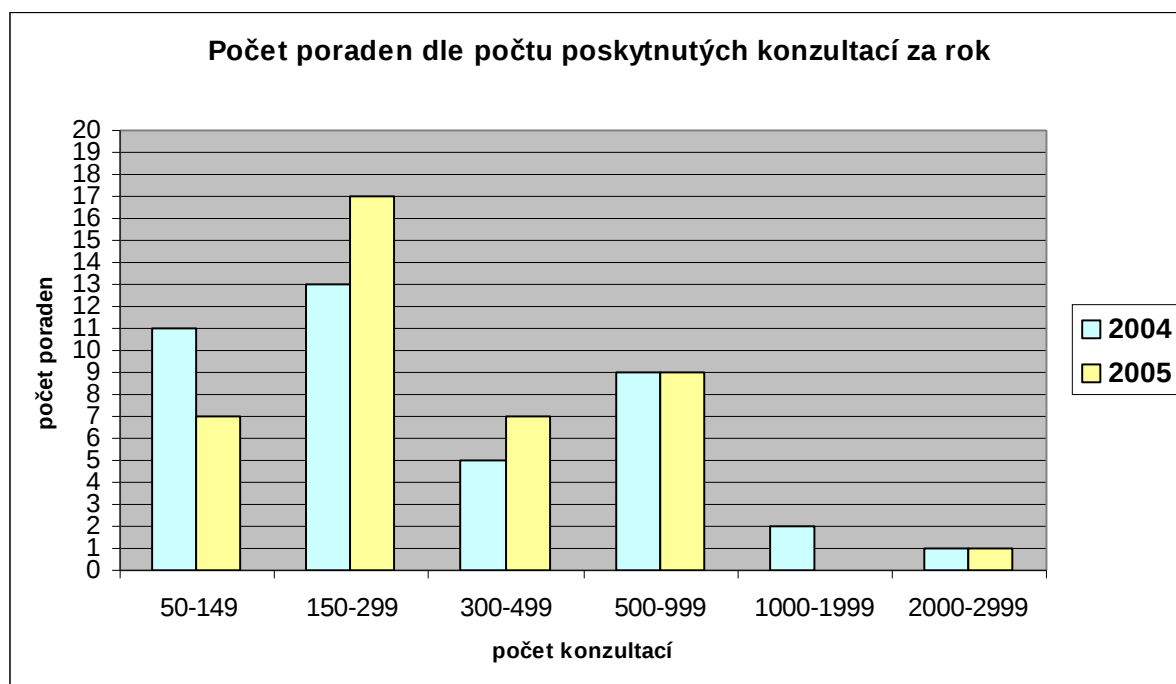
Pro označení konzultačních služeb se užívá také spojení „přímé poradenské intervence“. Slovo intervence ze své definice ale nezahrnuje důležité aspekty poradenských služeb – jejich vyžádání klientem a ponechání odpovědnosti na klientovi.

Program EP 2005 - Množství a forma konzultací

V rámci programu NSSEVVO byla v období leden – říjen 2004 podpořena činnost 57 environmentálních poraden, které poskytly 15.158 konzultací. V rámci programu EP 2005 poskytlo 41 zapojených organizací v období leden – listopad 2005 asi 15.000 evidovaných poradenských konzultací. Podrobněji viz též Příloha č. 3. Rozložení mezi poradnami je však velmi nerovnoměrné, od několika desítek až po poradnu s cca 2.500 poskytnutých konzultací - viz Graf č. 1: Kapacity poraden z pohledu počtu poskytovaných konzultací. Celkový počet poskytnutých konzultací je však jen dílčím ukazatelem kapacity poradenských služeb a nepostihuje pravděpodobně mnohem důležitější aspekt kvality poskytovaných konzultací spočívající zejména v odborných a komunikačních schopnostech poradce. Rovněž

nevypovídá o kvalitě celé poradny, zajištění poradenských služeb ani o odborném zázemí poradce (o jeho spolupráci s dalšími experty).

Graf č. 1: Kapacity poraden z pohledu počtu poskytovaných konzultací

V rámci programu EP 2005 byla sledována struktura poskytovaných konzultací v zapojených organizacích z hlediska formy kontaktu klienta s poradnou, tematického zaměření a z hlediska zařazení do struktury systémového poradenství.

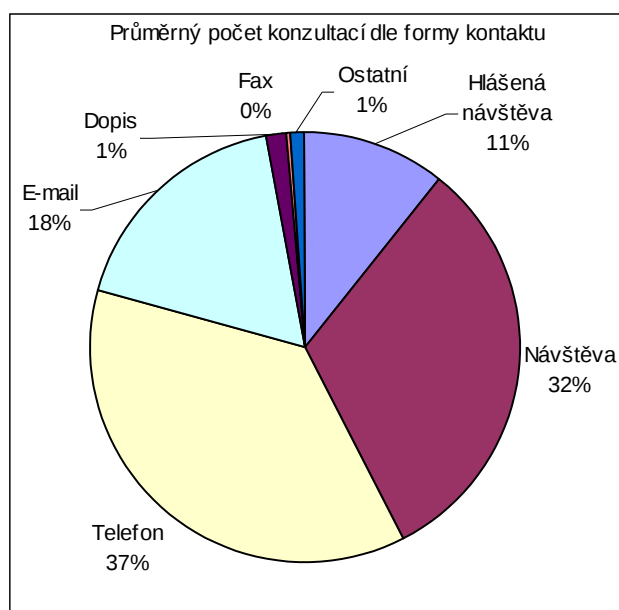
Převážnou formou, kterou se klienti obracují na ekoporadny, zůstávají osobní návštěvy v poradně a telefonické konzultace. Obě možnosti se podílí na evidovaných konzultacích z cca 40%. V posledních letech ale můžeme zaznamenat nárůst konzultací poskytovaných formou e-mailů (necelých 20%) a naopak pokles klasické poštovní korespondence (která ale nikdy nebyla významnou formou kontaktu). Strukturu konzultací prezentuje Graf č. 2: Struktura konzultací dle formy kontaktu a podrobněji také Příloha č. 4. Řada poraden nabízí své služby prostřednictvím internetu a umožňuje na svých webových stránkách zadání dotazu formou e-mailu viz též Tabulka č. 3: Přehled organizací zapojených do programu EP 2005, oblasti „Podpora environmentálního poradenství prostřednictvím internetu“.

Ze 41 sledovaných organizací se 10 výrazně zaměřuje na jednu formu kontaktů (touto formou probíhá více než ¾ konzultací). Z těchto 10 případů se jedná 6krát o návštěvy, 2krát o telefonickou a 2krát o e-mailovou formu kontaktů.

Strukturu konzultací lze charakterizovat i z pohledu tematických oblastí, kterým se věnují. Tento aspekt je podrobněji popsán na straně 16.

Z pohledu systémového poradenství se ve většině případů jedná o poskytování informací.

Graf č. 2: Struktura konzultací dle formy kontaktu

Program EP 2005 - Umístění poradenských středisek – pokrytí ČR

Z hlediska geografického rozložení byly poradny zapojené do programu EP 2005 rozděleny dle krajů sídla organizace. Výsledky prezentuje Tabulka č. 2: Organizace zapojené do programu EP 2005 dle krajů a Příloha č. 5.

Tabulka č. 2: Organizace zapojené do programu EP 2005 dle krajů

kraj	počet zapojených org. celkem	počet organizací oblast A - konzultace	počet konzultací	poč. organizací oblast B – webové stránky	poč. organizací oblast C – mezinár. spolupráce
Jihomoravský	7	6	2180	5	1
Praha	7	5	1139	4	1
Zlínský	5	5	2356	3	2
Pardubický	4	4	1005	1	1
Plzeňský	4	4	968	1	-
Vysočina	4	4	344	2	-
Jihočeský	3	3	675	3	1
Moravskoslezský	3	3	506	1	-
Královehradecký	2	2	331	1	1
Liberecký	2	2	401	2	1
Olomoucký	2	2	388	2	-
Středočeský	1	1	677	1	-
Celkem	44	40	10970	26	8

4.3. Publikační činnost

Publikační činnost je důležitým komunikačním nástrojem poraden. Na rozdíl od konzultací je zde nízká intenzita kontaktu se zákazníkem a též stupeň přizpůsobení na míru je na první pohled nízký. Velkou výhodou je zase na druhé straně velké množství zákazníků, které může být „najednou“ osloveno. Správně fungující poradny dokážou nevýhodu na první pohled nízkého stupně přizpůsobení zákazníkům eliminovat správně nasměrovanou publikací a taky způsobem distribuce, např. leták vkládaný do radničního zpravodaje jednoho sídliště je „ušit na míru“ těmto obyvatelům, či materiály určené návštěvníkům vzdělávacího centra vycházejí ze znalosti demografických a dalších charakteristik hostů. Podobně i nevýhoda odtažení od čtenáře – nízkého kontaktu může být poněkud snížena správnou stylizací textu.

Z analýzy poraden přihlášených do Programu EP 2005 vychází, že poradny v roce 2004 vydaly asi 80 tištěných neperiodických publikací a vydávaly 14 tištěných periodik. Z těchto cca 80 tištěných publikací bylo přibližně polovina knih/CD a větších publikací a druhá polovina menších publikací – ponejvíce různých letáků – vzdělávacích, osvětových či informačních. Velká část publikací neprošla standardním recenzním řízením.

Z dostupných dat a údajů nelze zjistit jaké byly náklady vydaných publikací; lze odhadnout že u větších publikací jde nejčastěji o počet 1000-2000 ks, u letáků nejčastěji 2000 – 5000 ks. Z větších publikací je přibližně 2/3 titulů prodejných, ostatní jsou nabízeny zdarma (pouze za případné poštovné), letáky jsou až na výjimky nabízeny zdarma.

Vzhledem k tomu, že některé poradny vydávají více periodik tak vydalo 10 poraden celkem 14 periodik s průměrnou roční frekvencí kolem 6 čísel za rok.

Bohužel na našem trhu chybí kvalifikovaná analýza, která by měřila účinek/ dopad publikací na zákazníky – ani pro konkrétní projekt, natož pro celé environmentální poradenství. Nelze určit ani odhadnout, kolik procent letáků se dostalo do rukou „cílovým skupinám“, oproti těm, jež zůstávají ve skladu či slouží jako „reklamní předmět“ či příloha závěrečných zpráv, žádostí či různých vyúčtování. Z publikací, které se dostávají do rukou „cílovým skupinám“ nelze zatím stanovit jejich přímý dopad – změnu vzorců spotřeby zákazníků, změnu jejich chování, snahy zdržení se jistých chování či dokonce změnu hodnot a hodnotových soudů. Jen málokdy známe např. změnu poptávky po určitých výrobcích či službách – např. nárůst zájmu o výrobky FairTrade, kde se bez náročné analýzy nedá stanovit dopad publikace oproti dopadu tištěných či elektronických médií.

4.4. Propagace produktů

Poradny využívají pro propagaci svých produktů a služeb všechny formy mediální propagace – velká část je přitom formou propagace v lokálních médiích – denících a místních rozhlasích. Na druhé straně celostátní televizi jako nástroj propagace environmentálního poradenství nevyužila žádná poradna.

Významnou formou propagace je zveřejnění nabídky aktivit, výstupů práce na internetových stránkách. Poradny využívají jednak svých vlastních internetových stránek (viz Tabulka č. 3: Přehled organizací zapojených do programu EP 2005, oblasti „Podpora environmentálního poradenství prostřednictvím internetu“) nebo informačních a zpravodajských serverů zaměřených na problematiku životního prostředí a/nebo neziskových organizací (www.ecn.cz, www.neziskovsky.cz, www.ekolist.cz, ...).

Metodicky jednotný monitoring mediální publicity environmentálních poraden a jejich produktů na národní úrovni pravděpodobně nebyl dosud proveden.

Tabulka č. 3: Přehled organizací zapojených do programu EP 2005, oblasti „Podpora environmentálního poradenství prostřednictvím internetu“

organizace	webová stránka
Brontosauří ekocentrum Zelený klub	zeldom.ekolist.cz
ZO ČSOP Koniklec	csop.koniklec.cz
ČSOP, Regionální sdružení v Brně	csopbrno.cz
ČSOP, Regionální sdružení Iris	ekoporadna.iris.cz
Nesehnutí Brno	hyper.cz
Sdružení Mladých ochránců přírody ČSOP	smop.cz
Hnutí Duha Brno	ekodomov.cz
Ekodomov	hnutiduha.cz
Ekocentrum Paleta	paleta.cz
ZO ČSOP Jihlava - Ekoinfocentrum	ekoinfo.ecn.cz
Hnutí Duha Olomouc	hnutiduha.cz/olomouc ekoporadna.ujirky.cz
Vita	vitaova.cz
Calla - Sdružení pro záchranu prostředí	calla.ecn.cz
ROSA - jihočeská společnost pro ochranu přírody	rosa.ecn.cz
Severomoravské regionální sdružení ČSOP Valašské Meziříčí	ochranci.cz
Středisko ekologické výchovy a etiky Rýchory - Sever, Brontosaurus	ekologickavychova.cz
Ekologický právní servis	eps.cz
ZO ČSOP Středisko ekologické výchovy Mravenec	mravenec.euweb.cz
Ekocentrum Brno	ecb.cz
Společnost přátel přírody	cmelak.cz
Český svaz ochránců přírody, ZO Radnice	csop-radnice.cz
ZO ČSOP Centaurea Uherský Brod	ekoporadnaub.info
ZO ČSOP Armillaria	volny.cz/armillaria/poradna
ČSOP Vlašim, základní organizace	csopvlasim.cz
ZO ČSOP Kosenka Valašské Klobouky	kosenka.cz
ZO ČSOP Veronica	veronica.cz

5. Témata a reflexe potřeb v aktivitách EP

5.1. Tematická struktura poradenských konzultací

Tematické zaměření konzultací je obvykle ovlivňováno charakterem lokality, ve které je poradna umístěna, zaměřením a specializací poradny, projekty, které řeší.

V rámci programu EP 2005, kdy byla sledována struktura poskytovaných konzultací v zapojených organizacích, se procentně nejčastěji vyskytovaly konzultace z oblasti ochrany přírody, zvířat, zeleně a odpadů (viz Tabulka č. 4: Tematická struktura evidovaných dotazů).

Ze 41 sledované organizace jich je 6 výrazně monotematicky zaměřeno. Poskytly k jednomu ze sledovaných témat více než ¾ všech svých konzultací.

Několik organizací má významnou část svých konzultací zařazenou do sloupce ostatní témata. Zároveň některá ze sledovaných témat jsou poměrně zřídka předmětem konzultací (věnuje se jim minimum organizací). Tyto skutečnosti indikují potřebu navrhnout novou strukturu sledovaných tematických oblastí.

Tabulka č. 4: Tematická struktura evidovaných dotazů

název org.	počet dotazů celkem	struktura dotazů dle témat													
		OP	ZV	ZE	VO	VZ	EZ	PS	EN	DO	OD	BY	UV	KO	OST
ZO ČSOP Koniklec	49	12%	17%	15%	14%	0%	0%	0%	0%	5%	5%	15%	5%	12%	0%
VIS Bílé Karpaty	128	45%	9%	7%	4%	2%	5%	0%	2%	3%	2%	2%	8%	12%	0%
CSOP Brno	151	0%	0%	0%	100%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
IS pro rozvoj Mor. Kopanic	190	5%	1%	23%	1%	0%	66%	0%	0%	0%	2%	3%	0%	0%	0%
ZČ Hnutí Br. Botič	218	2%	12%	5%	8%	3%	17%	0%	4%	0%	21%	8%	1%	20%	0%
ČSOP Iris	175	47%	12%	13%	4%	0%	1%	0%	0%	6%	3%	1%	6%	7%	0%
Nesehnutí	174	30%	5%	18%	1%	4%	1%	0%	1%	2%	7%	0%	17%	13%	0%
SMOP	391	7%	15%	7%	6%	6%	4%	0%	3%	4%	13%	9%	15%	10%	0%
Děti Země-Brno	222	5%	0%	0%	0%	1%	0%	0%	0%	79%	0%	0%	7%	8%	0%
Ateliér pro ŽP	153	5%	0%	2%	2%	1%	0%	0%	0%	8%	1%	2%	76%	0%	3%
Ekocentrum Paleta	105	2%	14%	1%	0%	0%	1%	0%	2%	0%	12%	0%	4%	2%	62%
Klub ochránců SPR Habrov	315	21%	10%	21%	5%	5%	12%	0%	3%	3%	10%	0%	3%	8%	0%
ZO ČSOP N. Jičín	153	5%	94%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	1%	0%	1%	0%	0%
Permalot	216	11%	0%	10%	0%	0%	10%	0%	23%	1%	14%	28%	1%	2%	0%
Chaloupky-Ostrůvek	54	7%	13%	20%	6%	4%	7%	0%	7%	7%	13%	0%	2%	4%	9%
Zelený kruh	320	9%	4%	1%	14%	3%	7%	0%	1%	7%	24%	9%	16%	7%	0%
EIC Jihlava	23	3%	4%	22%	1%	0%	9%	0%	1%	1%	7%	19%	4%	28%	0%
Hnutí Duha Olomouc	209	7%	3%	9%	2%	3%	12%	0%	1%	1%	13%	1%	35%	4%	9%
ZO ČSOP Zl. Studánka	53	15%	15%	9%	9%	4%	0%	0%	2%	6%	17%	0%	11%	11%	0%
ZO ČSOP Kněžice	63	25%	24%	3%	0%	0%	6%	0%	11%	2%	21%	8%	0%	0%	0%
Vita	189	9%	10%	14%	4%	5%	4%	0%	13%	5%	12%	3%	17%	5%	0%
Ametyst	259	7%	47%	7%	5%	2%	10%	0%	2%	3%	11%	1%	2%	5%	0%
Děti Země-Plzeň	68	15%	1%	1%	3%	3%	1%	0%	4%	9%	18%	1%	35%	7%	0%
Calla	189	14%	1%	5%	2%	3%	1%	0%	45%	3%	5%	1%	15%	5%	0%
Rosa	264	5%	4%	4%	13%	0%	4%	0%	2%	0%	7%	1%	2%	7%	51%
SRS ČSOP Val.Meziříčí	986	9%	31%	20%	5%	7%	1%	0%	2%	2%	4%	1%	12%	5%	0%
Muzeum přírody Č.Ráj	60	33%	47%	8%	2%	0%	8%	0%	0%	0%	2%	0%	0%	0%	0%
Planorbis	215	64%	6%	8%	0%	0%	0%	0%	7%	2%	2%	1%	1%	8%	0%
SEV-Rýchory	503	26%	11%	4%	1%	0%	4%	0%	7%	0%	22%	2%	18%	4%	0%
EPS	458	5%	2%	3%	0%	6%	0%	0%	0%	0%	2%	0%	0%	4%	79%
ZO ČSOP Mravenec	156	24%	13%	8%	4%	2%	8%	1%	6%	1%	15%	1%	8%	8%	0%
Ekocentrum Brno	560	14%	4%	2%	4%	2%	3%	0%	2%	0%	26%	2%	1%	29%	11%
Společnost přátel přírody	120	10%	43%	22%	8%	2%	3%	2%	1%	2%	9%	0%	1%	0%	0%
ČSOP Radnice	520	7%	8%	13%	12%	4%	1%	8%	11%	5%	9%	0%	0%	14%	9%
ČSOP Sp. Poříčí	209	9%	50%	1%	9%	2%	2%	4%	10%	0%	7%	1%	2%	3%	0%
Centaurea	544	7%	11%	10%	2%	3%	3%	0%	3%	1%	12%	3%	4%	2%	41%
Armillaria	169	20%	3%	8%	1%	7%	4%	8%	7%	5%	14%	7%	5%	11%	0%
ZO ČSOP Vlašim	677	11%	38%	45%	3%	0%	1%	0%	0%	0%	1%	0%	1%	0%	0%
ZO ČSOP Kosenka	921	11%	1%	1%	0%	0%	6%	16%	1%	0%	1%	2%	8%	3%	49%
ZO ČSOP Veronica	2853	3%	8%	3%	22%	1%	4%	0%	15%	0%	8%	0%	1%	4%	32%
OS Hájenka	164	6%	0%	90%	0%	0%	0%	0%	1%	0%	2%	0%	0%	1%	0%
Průměr		14%	14%	11%	7%	2%	6%	1%	5%	4%	9%	3%	8%	7%	9%
Medián		9%	9%	8%	3%	2%	3%	0%	2%	2%	8%	1%	4%	5%	0%

Vysvětlivky zkratk:

OP - ochrana přírody

ZV - zvířata divoká, domácí

ZE - zeleň, rostliny

VO - voda, praní, čištění

VZ - ovzduší, hluk

EZ - ekol. zemědělství, biopotraviny

PS - pozemkové spolky

EN - energie

DO - doprava

OD - odpady, recyklace, třídění

BY - bydlení

UV - účast veřejnosti, právo

KO - kontakty

OST- ostatní

5.2. Tematické zaměření poraden

V rámci zprávy o činnosti zpracovávané jednotlivými členy Sítě ekologických poraden STEP je prezentováno i tematické zaměření jednotlivých ekoporaden. Přiřazení témat a určení intenzity, kterou se poradna dané oblasti věnuje, probíhá formou sebedeclarace a není následně objektivizováno. Přesto dává alespoň rámcovou představu o tematické profilaci poraden. Údaje za rok 2004 uvádí Tabulka č. 5. Vyplývá z ní, že nejintenzivněji jsou pokryty témata: odpady, příroda a krajina. Ukazuje také, že poradny jsou obvykle širokospektré.

Tabulka č. 5: Tematická profilace poraden

TÉMA / PORADNA	Ekonomie	Bydlení a energie	Chem. látky, zdraví	Odpady	Doprava	Bio-diverzita	Krajina	Příroda	Ovzduší	Voda	Právo, účast veřejnosti	Zelené úřadování	Ekospotřebitelství, biopotraviny
Calla	0	2	1	1	1	1	2	2	1	1	2	1	1
EC Most	0	0	1	2	0	0	1	1	2	1	1	0	1
EPS	0	0	2	2	2	2	2	2	2	2	1	0	0
Hnutí DUHA Olomouc	0	1	1	2	1	1	1	1	1	1	2	1	2
Kosenka	1	0	0	1	0	2	2	2	0	1	1	0	1
Rosa	0	1	2	1	0	0	0	1	1	2	1	2	2
SEVER	0	2	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2	2
SmRS ČSOP V.Meziříčí	1	1	2	1	2	2	2	2	2	2	2	1	1
Veronica	0	2	1	2	2	1	1	2	0	1	1	1	1
VIS	0	1	1	2	1	2	2	2	1	1	1	1	1
Vita	0	2	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1
Vlašim	0	1	1	1	0	2	2	2	0	0	1	1	1
Zelený kruh	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
ZO ČSOP Jihlava	0	2	2	2	1	1	2	1	1	1	0	1	2
ZO ČSOP Uh. Brod	0	1	1	2	1	0	1	1	0	0	1	1	1
Součet	3	17	18	23	14	17	21	23	14	16	17	14	18

Vysvětlivky: 0 = poradna se touto oblastí zabývá jen okrajově nebo vůbec; 1= základní – poradna tuto oblast sleduje a poskytuje informace z běžných zdrojů; 2 = specializované – poradna řeší odborné problémy z této oblasti

5.3. Témata a reflexe potřeb v projektech EP

Cílem této části studie je:

- a) analyzovat témata, jimž se nestátní neziskové organizace (NNO) věnují v rámci své provozní poradenské činnosti,
- b) poskytnout přehled nově identifikovaných potřeb v poradenství a potenciálu NNO na ně reagovat.

Základní metodou, použitou v této části studie, je analýza žádostí o dotaci (grant) na projekt, podaných nestátními neziskovými organizacemi ve výzvách vyhlášených Ministerstvem životního prostředí a Nadací Partnerství.

V České republice v posledních letech existovaly dva hlavní zdroje s celostátní a časově stabilní působností, jež poskytovaly podporu projektům zaměřeným na environmentální poradenství - dotace Ministerstva životního prostředí a granty Základního grantového programu Nadace Partnerství.² Jelikož dotace a granty tvoří stále podstatnou část rozpočtů NNO³, přijaté žádosti o dotaci (grant) na projekt mohou být považovány za vypovídající odraz aktivit, které v oboru environmentálního poradenství existují.

Výběr vzorku

Studie nepracuje s reprezentativním vzorkem projektů environmentálního poradenství. Jedná se o indikativní zjištění obecných trendů a vytipování inovačních prvků.

Analyzovaný soubor byl určen na základě znalosti oboru, při zohlednění kritéria diverzifikace projektů dle jejich umístění, tématu, použité metodiky.

Výběr byl prováděn ze všech předložených žádostí o dotaci resp. o grant..

Referenční období:

Jelikož je účelem studie zmapování aktuálního stavu, a jelikož se po bližším průzkumu potvrdila vysoká četnost opakování projektů, byly jako referenční období pro analýzu vybrány dvě poslední zpracované uzávěrky - tzn. žádosti o dotaci MŽP pro rok 2004 a 2005 a jako doplněk žádosti o grant Nadace Partnerství přijaté na podzim 2004 a na jaře 2005.

Tematický záběr:

Výběr tematického zaměření projektů nebyl omezen. Rozhodující byla přítomnost jednotlivých aspektů environmentálního poradenství:

- preventivní přístup k řešení problémů OŽP a/nebo UR
- sepetí s lokalitou/regionem, reflexe lokálních/regionálních potřeb
- poradenské služby jsou vyžádané klientem
- pilotní/inovativní charakter
- poradna pracuje s více sektory, projekt propojuje/zapojuje do řešení různé sektory
- orientace na proces - poradna=facilitátor/katalyzátor

Relevantní jsou:

- Projekty, které se primárně zaměřují na poradenství a toto zaměření deklarují (v názvu, popř. přihlášením se do programu určeného pro poradenství).

---

² Dalšími zdroji financování environmentálního poradenství jsou místní a krajské veřejné rozpočty a zdroje Evropské unie (např. CBC Phare a nově Operační program Rozvoj lidských zdrojů). Ty jsme pro účely analýzy nezařadili pro jejich regionální diferencovanost, respektive krátké trvání podpory.

³ Kepáková, K., Hudák, L.: Neziskový sektor před vstupem ČR do Evropské unie. Vývoj, kapacita, potřeby a směřování českých NNO zaměřených na oblast životního prostředí a udržitelného rozvoje. Zpráva sociologického výzkumu z roku 2003. Nadace Partnerství, Brno 2004. ISBN 80-239-3130-X, 17 s.

- Projekty týkající se výchovy a osvěty obecně (environmentální poradenství přirozeně reaguje na aktuální problémy životního prostředí, jež jsou předmětem těchto projektů; osvětové projekty často poradenství obsahují nebo je logicky navazující aktivitou v budoucnosti).

U podkladů Nadace Partnerství se jednalo o výběr na základě znalosti obsahu jednotlivých projektů (Základní grantový program Nadace Partnerství nemá podprogramy). Z podkladů MŽP bylo vybíráno pouze ze žádostí podaných do relevantních tematických programů:

	Tematický program MŽP	Vhodný pro potřebu studie
A	Koordinační projekty v ochraně přírody a krajiny	Ne
B	Ochrana přírody a krajiny	Ne
C	Zapojování veřejnosti do rozhodování v oblasti životního prostředí, udržitelný rozvoj na místní a regionální úrovni a Místní agendy 21	Ano
D	Poskytování environmentálních informací	Ano
E	Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta	Ano

Pozn.: V tabulce je uvedena struktura programů pro rok 2006, v dřívějších letech byly programy definovány obdobně.

Počet analyzovaných projektů:

Byl definován soubor celkem 125 projektů, které byly poskytnuty uvedenými institucemi pro analýzu:

	Celkem projektů
Ministerstvo životního prostředí – dotační program za rok 2005	79
Ministerstvo životního prostředí – dotační program za rok 2004	30
Nadace Partnerství – Základní grantový program jaro 2005	7
Nadace Partnerství – Základní grantový program podzim 2005	9
Celkem	125

Sběr dat

Byly vytipovány kategorie, sledované u jednotlivých projektů:

- **GEOGRAFICKÉ ROZLOŽENÍ**
- **INOVATIVNOST**
- **CÍLOVÁ SKUPINA**
- **TYP VÝSTUPU**
- **TYP PORADENSTVÍ/Hlavní metoda práce**
- **TÉMA**
- **OBLAST POTŘEB**

Pro tyto kategorie byly stanoveny možné hodnoty (viz dílčí tabulky u jednotlivých kategorií) a výsledná tabulka byla operacionalizována pro přehledný záznam dat.

U každého projektu byla v každé kategorii zaznamenávána 1 hodnota, které daný projekt odpovídal nejvíce.

Vyhodnocení jednotlivých kategorií

I. Geografické rozložení

	ČR	Jihočeský kraj	Jihomorav-ský kraj	Kraj Vysočina	Králové-hradecký kraj	Liberecký kraj	Moravsko-slezský kraj
Počet	42	11	10	2	5	3	13
%	33,6 %	8,8 %	8 %	1,6 %	4 %	2,4 %	10,4 %

	Olomoucký kraj	Pardubický kraj	Plzeňský kraj	Středočes-ký kraj	Ústecký kraj	Zlínský kraj
Počet	6	4	5	14	3	7
%	4,8 %	3,2 %	4 %	11,2 %	2,4 %	5,6 %

Pokud se týká geografického rozložení projektů, byly orientačně rozděleny na celostátní a dále přibližně dle krajů ČR.

I.1 **Třetina** projektů je realizována na **území celé České republiky**. Jedná se zejména o:

- Projekty organizací, které poskytují **specializované poradenství** týkající se určitého environmentálního problému (doprava, odpady, energie apod.). Tyto organizace zároveň disponují vysokou odbornou znalostí daného problému a poradenství doprovázejí publikačními a osvětovými aktivitami, lobbyingem a kampaněmi.
- Projekty organizací, jež mají **jedinečné know-how v oblasti zapojování veřejnosti do rozhodování** o otázkách životního prostředí.
- Informačně poradenské **internetové portály**.

I.2 Mezi jednotlivými kraji je v počtu projektů a jejich úrovně určitá disproporce, způsobená jak logickým rozmístěním organizací v rámci ČR (vliv velkých měst - např. Středočeský kraj), tak zastoupením **etablovaných organizací v některých krajích** (např. Jihočeský kraj). V **jiných krajích** je naopak **zastoupení projektů slabé** (např. Kraj Vysočina).

Protože rozboru byly podrobeny všechny předložené projekty (nejen podpořené), vypovídá jejich regionální rozložení také **o poptávce po financování/absorpční kapacitě v jednotlivých regionech**.

Toto rozložení však může být částečně způsobeno nereprezentativním výběrem projektů.

Dílčí shrnutí:

Geografické rozložení je pro účely této analýzy pomocným ukazatelem. Výsledky odpovídají zaměření aktivit a odrážejí význam neziskových organizací zaměřených na environmentální poradenství v jednotlivých regionech.

II. Inovativnost aktivit

	Pilotní / inovativní / jedinečný	Opakování / přenos pilotního do nové lokality / na nové téma	Rutinní/provozní
Počet	41	41	43
%	32,8 %	32,8 %	34,4 %

II.1 Přibližně **třetina** sledovaných projektů má **inovativní charakter**.

Neziskové organizace často plní různé role, s nimiž je spojováno poradenství:

- Odborný výzkum
- Iniciátor odborného výzkumu
- Přenos teoretických poznatků do praxe / z akademické úrovně k veřejnosti / podnikové sféře, veřejné správě
- Přenos know-how ze zahraničí / jiných regionů (včetně přizpůsobení místním podmínkám)
- Mediátor veřejné diskuse
- Zastávce práva veřejnosti na účast v rozhodování

Dle obsahu lze inovativní projekty rozdělit na:

- a) Osvěta a poradenství zaměřené na **aktuální environmentální problémy a příležitosti** v technologiích a nástrojích (např. tematika brownfields, větrná energie, pasivní domy, protipovodňová ochrana ad.).
- b) **Pilotní projekty praktických realizací** environmentálních opatření se souvisejícím poradenstvím (např. systém kompostování v mikroregionu, přírodní plovárna).
- c) Kvalitativně výrazné posuny ve vysoce odborném poradenství týkajícím se **zapojování veřejnosti do rozhodování** o otázkách životního prostředí (zpracování nových konkrétních případů a následně obecných podkladů pro poradenství, nové metody komunitního plánování apod.).
- d) **Rozvoj nových nástrojů** v poradenství (síťování, spolupráce s novými partnery, technické nástroje – využití GSM sítě apod.).

II.2 Další **třetina** projektů obsahuje **prvky opakování** - věnuje se přenosu aktivit do nové lokality, starou metodou zpracovává nové téma, či novými prvky obohacuje původní aktivitu.

V těchto projektech jsou osvědčené způsoby práce propojeny se snahou inovovat, lépe zacílit aktivitu, oslovit další cílové skupiny atd.

II.3 Třetinu projektů lze označit za **provozní**. Vyjadřují potřebu dlouhodobého, stabilního a kvalitního zabezpečení poradenství na určitá témata / v určitých regionech / pro určité cílové skupiny. Jedná se především o **poradenská centra a linky**, které zabezpečují šíření dostupných informací (se širokým, popř. specializovaným tematickým záběrem), dále o rutinní **poradenství v oblasti účasti veřejnosti na rozhodování**.

Dílčí shrnutí:

Poradenství prováděné neziskovými organizacemi obsahuje **vysokou míru inovace**. Velké procento NNO pružně reaguje na aktuální problémy, sleduje trendy nabízející jejich řešení a používané nástroje. Kromě shromažďování a využívání podkladů jiných subjektů je příznačným rysem mnoha NNO také **tvorba a šíření nových podkladů pro poradenství**.

Inovace se projevují na široké škále: od výzkumu a zprostředkování jeho výsledků, přes překlady a přenos know-how ze zahraničí, po přenos z jiných regionů a přizpůsobení místním podmínkám, zaměření na dosud neoslovené cílové skupiny apod.

Poradenství však kromě hledání nových témat a cest stojí před problémem **dlouhodobého a stabilního zabezpečení** fungování, při **zajištění úrovně kvality, potřebného rozsahu, tematického a geografického rozložení**.

III. Rozdělení dle cílových skupin

	Občané/veřejnost	Obce/úřady	Podniky	Jiné
Počet	83	27	11	4
%	66,4 %	21,6 %	8,8 %	3,2 %

Pozn.: Údaje uvedené v tabulce obsahují mírné zkreslení. Mnoho projektů je totiž zacíleno na více cílových skupin, pro účely sběru dat byla však zaznamenána pouze skupina převažující.

III.1 Environmentální poradenství neziskových organizací je zaměřeno převážně na **veřejnost** (dvě třetiny projektů).

III.2 Přibližně **třetina** projektů však oslovuje **primárně jiné cílové skupiny** – veřejnou správu, podnikovou sféru, popřípadě další subjekty (pedagogické pracovníky, knihovny apod.).

Poradenství těmto cílovým skupinám může být vnímáno ambivalentně: NNO často realizují aktivity, které by měly / mohly být zabezpečeny jinými subjekty (veřejnými vzdělávacími a poradenskými institucemi, popřípadě komerčními subjekty). Tato situace je však důsledkem inovativní povahy činnosti NNO (poradenství na dané téma jiné organizace neposkytují), efektivita a také nezisková povaha, díky níž je poradenství dostupnější.

Mnoho projektů pracuje s **úzcí vymezenou podskupinou** – např. obecní úřady v mikroregionu, nemocnice, lesníci, zemědělci, energetické podniky ad. Identifikace podskupiny se odvíjí od povahy projektu a odborné úrovně poradenství.

Doplňkovou cílovou skupinou jsou v mnoha projektech odborná i plošná média – organizace zveřejňují výsledky pilotních projektů a inzerují své aktivity.

Dílčí shrnutí:

Dle cílových skupin lze projekty rozdělit do dvou typů:

- a) **Poradenství pro širokou veřejnost**, většinou o více tématech ochrany životního prostředí.
- b) **Tematicky specializované poradenství**, většinou s **vyšší odbornou úrovní**. Toto poradenství je zpravidla zaměřováno na specifické cílové skupiny - neziskové organizace určí jejich škálu, při výběru se zamýšlí nad úlohou multiplikátorů. Doprovodnou cílovou skupinou bývají často média, prostřednictvím nichž NNO oslovují odbornou a širokou veřejnost.

V mnohých, zejména silnějších organizacích, se oba typy poradenství prolínají a navzájem si poskytují zázemí.

IV. Rozložení dle výstupu

1.	2.	3.	4.	5.	6.
----	----	----	----	----	----

	Konference, semináře, besedy, přednášky, soutěže	Časopisy, příspěvky do časopisů	Publikace	WWW, elektronické publikování, databáze	Výstavy	Informační střediska, ekocentra, knihovny, videotéky
Počet	27	2	12	6	2	20
%	21,6 %	1,6 %	9,6 %	4,8 %	1,6 %	16,0 %

	7. Odborné terénní práce	8. Ostatní terénní práce	9. Sběr dat, mapování	10. Záchrané chovy	11. Pobytové akce	12. Kampaně, festivaly
Počet	0	2	1	0	0	11
%	0 %	1,6 %	0,8 %	0 %	0 %	8,8 %

	13. Poradenská a konzultační činnost	14. Komplexní výukové, vzdělávací a osvětové programy	15. Tvorba strategií a koncepcí	16. Ostatní
Počet	32	9	1	0
%	25,6 %	7,2 %	0,8 %	0 %

V tabulce jsou rozděleny metody práce dle klasifikace výstupů projektů, používané Ministerstvem životního prostředí. Pro účely této analýzy není dělení ideální, projekty lze dále zařadit do několika skupin:

- a) **Poradenská činnost obecně** (viz výstup 13)
- b) **Informační centra** (viz výstup 6)
- c) **Internetové portály**, případně s tematicky zaměřenými sekcemi (viz výstup 4)
- d) Vydávání a šíření **informačních materiálů a publikací** (viz výstup 3)
- e) **Aktivní vyhledávání příležitostí pro poradenství**, popř. vytváření poptávky po poradenství (viz zejména výstupy 1, 12, 14)

Z průzkumu konkrétních projektů je užitečné dále doplnit o některé ne tolik čtené, přesto významné metody či jejich variace:

- Ekoporadny na cestách – zabezpečení kontaktních míst
- Telefonní linky
- E-mailové listy pro šíření informací
- Využití mobilní sítě
- Podpůrné poradenství poskytované zastřešujícími organizacemi členům sítí
- Využití jiných sítí (např. knihoven)

Dílčí shrnutí:

Výstupy projektů odpovídají **klasickým nástrojům poradenství** (informační centra, internetové portály, publikace, telefonní linky). Zároveň se v projektech objevuje **potřeba metody aktualizovat**, přizpůsobovat je přání klientů a hledat nové efektivnější nástroje.

Analýza projektů ukazuje také **potřebu propagace poradenství**, potřebu vytvářet pro něj příležitosti, poukazovat na témata, která jsou či mohou být jeho předmětem. Proto většina projektů neoddelitelně obsahuje přednášky, semináře, konference či informační kampaně. Osvěta je **impulsem, katalyzátorem návazného poradenství**. Tuto roli sehrává také mediální práce, která pomáhá prosazovat dané téma do veřejné diskuse.

V. Rozložení dle typu poradenství

	Zprostředkování	Poskytování informací	Posudek	Procesní poradenství	Management na dobu určitou
Počet	3	68	24	13	8
%	2 %	58 %	21 %	10 %	6 %

V této kategorii byly projekty zařazovány do klasifikace, používané Sítí ekologických poraden STEP. Každý následující stupeň (v tabulce zleva doprava) v sobě obsahuje předcházející úroveň.

Více než **polovina** zkoumaných projektů je věnována poradenství na úrovni „**poskytování informací**“. Poměrně vysoký podíl projektů však obsahuje také poradenství na úrovni **posudku** (téměř **20 %**) a **procesního poradenství** (**10 %**). Tento stav je mj. odrazem odbornosti daných organizací.

VI. Rozložení dle řešeného tématu

	Doprava	Ekologické zemědělství, potraviny	Energie	Odpady	Ochrana přírody	Ovzduší, hluk
Počet	5	5	15	3	16	1
%	4 %	4 %	12,0 %	2,4 %	12,8 %	0,8 %

	Regionální rozvoj	Účast veřejnosti, právo	Voda	Životní prostředí obecně	Jiné
Počet	7	22	6	43	2
%	5,6 %	17,6 %	4,8 %	34,4 %	1,6 %

Pokud se týče řešeného tématu, lze rozlišit projekty na:

VI.1 Orientované na životní prostředí obecně (34,4 %) – většinou realizované prostřednictvím ekoporaden, poradenských linek, internetových portálů, publikací – rádců.

Tato kategorie obsahuje nejčastěji poradenství zaměřené na fungování domácnosti (např. odpady, energetická bilance bytu, zahrádkaření), spotřebitelství (např. potraviny, čisticí prostředky), účast veřejnosti na rozhodování („jak zabránit kácení stromů v obci“) apod.

Jedná se především o poradenství na úrovni zprostředkování (kontakt na expertní organizaci) či poskytnutí informací (přehled dostupných informací), méně často posudku (analýza situace klienta).

Zde jsou **znatelné rozdíly mezi zavedenými, profesionalizovanými organizacemi a začínajícími organizacemi** – co do šíře témat, úrovně používaných metod, časového pokrytí i kvality služeb.

VI.2 **Orientované na jednotlivá odborná témata** (sestupně dle četnosti):

- a) **Ochrana přírody** (12,8 %) – dílčí zaměření například na urbánní zeleň, lesní management, ochranu ptáků apod.
- b) **Energie** (12 %)
- c) **Regionální rozvoj** (5,6 %)
- d) **Voda** (4,8 %)
- e) **Doprava** (4 %)
- f) **Ekologické zemědělství** (4 %)
- g) **Odpady** (2,4 %)
- h) **Ovzduší, hluk** (0,8 %)
- i) **Jiné** – toxické látky, světelné znečištění, geneticky modifikované organismy ad.

Pro většinu témat platí, že existuje **malý počet specializovaných organizací s celonárodním dosahem**, jež si vybudovaly **výjimečné know-how**, a jsou v daném oboru odborně nenahraditelné. Věnují se různým rovinám poradenství (rozvoj systémové argumentace k tématu, poradenství o pilotních technologiích, poradenství o běžných praktických aspektech).

Vedle nich působí regionální a lokální organizace, které téma pokrývají z důvodu aktuálního místního problému, popř. zahrnují téma do širšího portfolia jimi poskytovaného poradenství. Tyto organizace plní potřebnou roli diseminace poznatků.

Specifickou oblastí je **účast veřejnosti na rozhodování o otázkách ŽP, environmentální právo**, na niž je zaměřeno 17,6 % projektů. V systému poradenství mají tyto aktivity zásadní význam – jedná se opět o nevelký počet organizací, jež disponují právní znalostí a poskytují **vysoce odborný poradenský servis** jak občanům, tak jejich sdružením.

Dílčí shrnutí:

Neziskové organizace poskytují environmentální poradenství v rozdílné šíři témat. Více než třetina projektů pokrývá oblast životního prostředí obecně. Ostatní projekty jsou specializované na určitou složku životního prostředí či určitý problém.

V centru pozornosti by měla být **stabilizace jednotné základní informační báze u všech poraden a rozvoj vysoce odborných organizací specializovaných na určité téma**, stejně jako kvalitní **přenos jisté části jejich know-how** mezi ostatní organizace – k zabezpečení plošné dostupnosti informací.

Přes 17 % projektů se věnuje poradenství týkající **se účasti veřejnosti na rozhodování**. Důležitost těchto organizací se bude pravděpodobně ještě zvyšovat s připravovanými změnami v legislativě.

VII. **Rozložení dle potřeb**

	1. Nejčastěji řešených okruhů problémů	2. Potřeb regionu a jeho rozvoje	3. Potřeb veřejné správy	4. K zabezpečení dodržování zákonů	5. Potřeb podnikové sféry	6. Potřeb jiných spolupracujících subjektů
Počet	34	61	6	18	4	2

%	27,2 %	48,8 %	4,8 %	14,4 %	3,2 %	1,6 %
---	--------	--------	-------	--------	-------	-------

Komentář k tabulce:

Rozlišení mezi prvními dvěma kategoriemi v tabulce bylo při analýze projektů nesnadné. V projektech je často jako motiv popsána následující reakce poradenské organizace: dotazy vznesené klienty upoutají pozornost k **problému**, jímž se organizace začne zabývat. Zároveň se velmi často jedná o záležitost spjatou s potřebným směrem **rozvoje regionu**.

K překrývání motivů dochází i u ostatních kategorií – projekty iniciované kvůli řešení problému či potřebě rozvoje regionu mnohdy identifikují také potřebu poradenství směrem k **veřejné správě** či **podnikové sféře**. Procenta uvedená u kategorií 3 a 5 jsou tedy v realitě vyšší.

Kromě čísel ovšem o povaze projektů může napovědět jejich kvalitativní rozbor:

VII.1 Projekty vycházející z nejčastěji řešených okruhů problémů

Ve zhruba čtvrtině případů reagují organizace primárně na identifikované problémy životního prostředí. Uvádějí je buď:

a) Konkrétně:

- Spotřeba energie a související globální oteplení
- Narůstající doprava a její negativní efekty
- Problémy způsobované chemizovaným zemědělstvím
- Problémy spojené s odpady
- Vymírání živočišných a rostlinných druhů
- Neudržitelný lesní management
- Nebezpečí spojené s geneticky modifikovanými organismy
- Dále viz část VI. Rozložení dle řešeného tématu.

b) Obecně:

- Problémy různého druhu nastolované klienty ad hoc
- Nízké povědomí veřejnosti o problémech životního prostředí a možnostech jejich řešení
- Nízká úroveň zapojení veřejnosti do rozhodování o environmentálních otázkách, porušování práva na informace

VII.2 Projekty vycházející z potřeb regionu a jeho rozvoje

V téměř polovině případů je primární motivací k realizaci projektů přínos k rozvoji regionu – například poradenství týkající se výroby energie z obnovitelných zdrojů, systému místní ekoznačky, řešení protipovodňové ochrany atd.

Motivaci s ohledem na rozvoj regionu mají také aktivity, v rámci nichž jsou vydávány publikace – místní „rádci“, dále poskytované poradenství o metodách komunitní práce a účasti veřejnosti na rozhodování. Řadí se sem i projekty, usilující o plošné zvýšení pokrytí poradenství v regionu.

Jak už však bylo zmíněno, motivace VII.1 a VII.2 se často v projektech překrývají.

VII.3 Projekty vycházející z potřeb veřejné správy

Na potřeby veřejné správy primárně reaguje necelých 5 % projektů. Potřebu poskytovat poradenství veřejné správě však pociťuje vyšší podíl projektů, které ji uvádějí jako jednu

z významných cílových skupin. (Často se k ní vztahují projekty vycházející z potřeb regionu a jeho rozvoje a projekty k zabezpečení dodržování zákonů).

Poradenství se týká oblastí, které jsou ve veřejné správě identifikovány jako nedostatečně zajištěné – např. tématu **přístupu veřejné správy k veřejnosti a její účasti na rozhodování, metod komunitní práce** ad.

Neziskové organizace také poskytují poradenství na téma **ekologicky příznivého provozu veřejných institucí** (úspory energie, šetrné používání kancelářského papíru apod.), jež pak slouží jako příklad pro další subjekty a veřejnost.

U této kategorie je obzvláště aktuální již uvedená poznámka o funkci neziskových organizací. Poskytují službu, která logicky přísluší oficiálnímu vzdělávacímu centru veřejné správy, ovšem pokrývají nová témata a mohou zabezpečit tuto službu efektivněji.

VII.4 Projekty k zabezpečení dodržování zákonů

Na poli zabezpečení dodržování legislativy plní neziskové organizace nezastupitelnou úlohu. Na environmentální poradenství v této oblasti je zaměřeno přes 14 % analyzovaných projektů. Věnují se těmto úrovním poradenství a související činnosti:

- **Obecně hájení lidských práv v oblasti životního prostředí** – vysoce odborná činnost, přímé zastupování v modelových, výjimečných územních, správních i soudních řízeních, návazné poradenství.
- **Zapojování veřejnosti do rozhodování o otázkách životního prostředí** – přímé zastupování v běžných řízeních.
- **Podpora zapojování veřejnosti do rozhodování o otázkách životního prostředí** - poradenství ohledně práv, náležitostí jejich uplatňování, metod; pořádání kulatých stolů mezi veřejnou správou a veřejností ad.

Tato skupina projektů se zabývá především zabezpečením dodržování zákona o právu na informace / informace o životním prostředí, správního řádu a souvisejících norem.

Kromě oborových norem (např. v oblasti energie, ochrany ovzduší apod.) neziskové organizace svým poradenstvím obsahují aktuální agendu týkající se aplikace evropského *acquis communautaire* v české legislativě, například:

- Soustava evropských chráněných území Natura 2000 – neziskové organizace uplatňují metody, které nevyužívá veřejná správa; z titulu jiné pozice zaznamenávají úspěchy v jednáních s veřejností apod.
- Rámcová směrnice o vodách
- Zákon o integrované prevenci znečištění

VII.5 Projekty vycházející z potřeb podnikové sféry

Jako primárně reagující na potřeby podnikové sféry jsou označeny 3 % projektů. Podniková sféra se ovšem objevuje jako dílčí cílová skupina u dalších projektů. (Často se k ní částečně vztahují projekty vycházející z potřeb regionu a jeho rozvoje a projekty k zabezpečení dodržování zákonů).

Ve vztahu k podnikatelským subjektům plní poradenské neziskové organizace v zásadě trojí roli:

- Působí jako **promotor plnění legislativních požadavků** (zde se motivace kryje se skupinou VII.4) – poskytují poradenství na téma integrované prevence znečištění, požadavků na stavby v zemědělství daných vyhláškou vlády apod.
- Poskytují poradenství ohledně **dobrovolných opatření** ke zlepšení životního prostředí (týkající se např. ekologicky příznivého provozu kanceláří či výroby, ekologických opatření při zemědělské výrobě, možností využití přírodě šetrných materiálů, podpora systémů certifikace přírodě šetrných výrobků apod.).
- Vytvářejí a posilují povědomí o **nových environmentálních technologiích**, poradenstvím na straně poptávky i nabídky podporují její rozvoj.

VII.6 Projekty vycházející z potřeb jiných spolupracujících subjektů

Význam potřeb identifikovaných u jiných subjektů byl marginální, zejména však proto, že se projekty daly zařadit do kategorie VII.1 a VII.2.

Dílčí shrnutí:

Rozlišení projektů dle reakce na jednotlivé potřeby je komplikované – organizace většinou uvádějí propletený řetězec motivů.

Přínosem je naznačení rolí, v nichž jsou poradenské neziskové organizace významné či nezastupitelné:

- Poradenství jako **reaktivní** (vychází vstříc konkrétní poptávce klientů) i **proaktivní** služba (reaguje na problémy identifikované ve veřejné diskusi).
- Poradenství jako významný **faktor regionálního rozvoje** (propaguje a podporuje možnosti udržitelného rozvoje regionu). Často jsou neziskové organizace na místní úrovni jediným subjektem, který je schopen poskytnout základní environmentální poradenství.
- Poradenství jako **zásadní součást „watch-dog“ aktivit**. Zde se v projektech zřetelně projevuje snaha nezastupovat veřejnost při zapojování do rozhodování přímo (samozřejmě s výjimkou odborně náročných případů), ale poskytnout občanům i jejich sdružením potřebnou podporu, aby to dokázali sami.
- Poradenství jako odborná **služba veřejné správě i podnikové sféře** – s častou předností vyšší inovativnosti, dostupnosti a efektivity než při komerčním zajištění.

6. Management a lidské zdroje

6.1. Současná situace v environmentálních poradnách

Environmentální poradenství je většinou jednou z aktivit neziskové organizace působící v EVVO či obecně se věnující řešení projektů v oblasti ochrany ŽP vedle školské či mimoškolní ekologické výchovy, managementových opatření v CHÚ, kampaní apod. s více či méně formalizovanou pozicí v organizačním schématu. Většina těchto organizací má poměrně malý počet pracovníků (do 10) a jejich systém řízení je tak převážně horizontální. U ekoporadců je obvyklá přímá podřízenost vedoucímu organizace. Další možnosti jsou např.: vedoucímu poradny, vedoucímu střediska ekologické výchovy, projektovému manažerovi. Ekoporadce je samostatná pozice. V případě větších organizací je možnost, že tento pracovník může vést pracovníky na úrovni administrativních pracovníků, dobrovolníků, stážistů a

praktikantů. Často je tato pozice zastávána pouze části úvazku a ve zbývajících částech pracovní náplně se tito pracovníci věnují dalším aktivitám organizace.

Pro analýzu současného stavu v oblasti lidských zdrojů jsme využili data orientační ankety realizované v první polovině roku 2005 (vyplnění dotazníku probíhalo písemně na valné hromadě STEP a dále bylo možné dotazník vyplnit elektronicky na internetu nebo zaslat e-mailem). (Obdobné dotazování probíhalo v tomto období na úrovni Evropské asociace environmentálních poraden a samotný dotazník pro české poradce vycházel z této inspirace). Dalším zdrojem dat jsou informace, které uváděly jednotlivé organizace zapojené do programu environmentální poradenství 2005 (dále EP2005).

Orientační ankety se zúčastnilo 24 ekoporadců z 15 různých organizací (pokrývajících geograficky různá místa ČR a různě veliká sídla). 1/3 poradců uváděla středoškolské vzdělání a 2/3 vysokoškolské. Většinou se jedná o absolventy široké škály oborů týkajících se přírodních věd a/nebo životního prostředí na technických i humanitních školách. Mezi ekoporadci jsou ale i učitelé, právníci, ... Téměř všichni respondenti hodnotili svou práci jako velmi zajímavou, své platy považují za průměrné či neuspokojivé. Na pozici ekoporadců lze zaznamenat poměrně velkou obměnu pracovníků – 2/3 respondentů vykonává svou práci po dobu 1 či dvou let a pouze 1/8 se této profesi věnuje více než 10 let.

Ze zpráv organizací, které se zapojily do programu EP2005, vyplývá, že pracovníci podílející se na realizaci aktivit jsou asi ze 40% středoškoláci a ze 60% vysokoškoláci. Polovina z nich pracuje formou zaměstnaneckého poměru, třetina jsou dobrovolníci, dalšími formami jsou dohody o provedení práce nebo spolupráce s organizací jako OSVČ. Viz též Příloha č. 6.

6.2. Popis pracovní pozice environmentální poradce

Evropská příručka Standardy odborného vzdělávání pro EP charakterizuje tuto profesi větou: „*Ekoporadce ví něco o všem a všechno o něčem*“. I na úrovni ČR můžeme identifikovat poradce generalisty (pro všeobecné poradenství) a specialisty.

Poradce pro všeobecné poradenství podává základní informace ve všech poradenských okruzích, zprostředkuje kontakt na poradce specialistu, popřípadě specializované dotazy řeší ve spolupráci se specialistou. Orientuje se v základní literatuře (včetně webových stránek), zvládá komunikaci s klientem. Zajišťuje ve spolupráci s odbornými lektory (specialisty) vzdělávací a osvětové akce pro cílové skupiny (exkurze, semináře, výstavy, přednášky) – logistiku, propagaci, publikuje osvětové články na poradenská témata, připravuje jednoduché osvětové materiály (letáky) ve spolupráci se specialistou. Zapojuje se do práce odborných komisí orgánů VS, spolupracuje s veš. institucemi a neziskovými organizacemi a spolky (knihovny, NNO zaměřené environmentálně ale i ostatní), mateřská centra, apod.).

Poradce specialista poskytuje všeobecné poradenství, ale zejména specializované poradenství ve svém oboru. Rozpracovává své poradenské téma, vykazuje publikační činnost, pořádá (lektoruje) vzdělávací akce pro cílové skupiny, řeší pilotní projekty, píše odborné články do médií, prohlubuje a aktualizuje znalosti a informace ve své specializaci. Spolupracuje se STEP, je odborným garantem sdílených materiálů a poradenské databáze. Podílí se na zpracování koncepčních materiálů orgánů VS, pracuje v odborných komisích.

V současné době se poradenství věnují zejména poradci – generalisté (zejména poradenství na úrovni zprostředkování a poskytování informací). Pro další rozvoj poradenství je nezbytná

podpora specializace těchto poradců (a/nebo vybavení specialistů poradenským know-how), která poradnám umožní věnovat se vyšším typům poradenství (analýzy, procesní poradenství, management na dobu určitou) a budou součástí procesu prosazování nových environmentálně šetrných a udržitelných přístupů a řešení.

Obecný popis pracovní pozice (dále jen PPP) charakterizuje pracovní náplň a očekávané znalosti a dovednosti a je využíván při přijímání pracovníků. Pomáhá v první řadě vybrat nejvhodnějšího pracovníka na základě kritérií, požadavků a pracovního očekávání na dané pozici.

PPP často působí jako nereálný soupis požadavků, ale jeho význam je také důležitý vzhledem ke vzdělávání a rozvoji pracovníků a jejich možnému odbornému nebo pozičnímu růstu.

Popis pracovní pozice Environmentální poradce je zpracován velmi široce – jde o to, že není zpracován pro jednoho konkrétního zaměstnavatele, ale globálně pro nevládní neziskové organizace v ČR. Je vodítkem, přičemž každá organizace by při práci s ním měla znát obsah práce a specifika pozice Environmentální poradce ve své organizaci a vybrat je společně s PPP.

PPP slouží pro tvorbu inzerátů a oslovování potenciálních pracovníků a pomáhá při výběrovém řízení.

Důležitým aspektem je identifikovat podstatné rysy a potřebné dovednosti pro konkrétní pozici v té které organizaci. Velký vliv mají tzv. měkké dovednosti a předpoklady, osobnost pracovníka a jeho zájmy. Dá se předpokládat, že právě tyto aspekty jsou velmi důležité pro přijetí a úspěšné zvládnutí pozice Environmentální poradce.

Zadavatel	Neziskové organizace zabývající se environmentálním poradenstvím
Místo výkonu práce	Pracoviště organizace (předpokládá se, že pracoviště je umístěno v hustě obydlené lokalitě, pravděpodobně městském prostředí)
Náplň práce	<p>Informační a poradenská činnost:</p> <ul style="list-style-type: none"> - předávání informací občanům prostřednictvím telefonu, e-mailu i osobního kontaktu - vyhledávání, zjišťování, třídění a zpracovávání informací v oblastech ŽP - komunikace s obyvateli a pomoc při řešení problémů v ekologických otázkách v nejširším slova smyslu, např.: <ul style="list-style-type: none"> - odpady – prevence vzniku, nakládání s odpady (třídění, recyklace) - prevence znečištění vody, ovzduší, půdy - ochrana přírody a krajiny - úspory energie, alternativní zdroje energie - domácí ekologie – jak se chovat šetrně k ŽP - chemické látky – nakládání, prevence, používání - správní řízení, účast občanů ve věcech veřejných - právo na informace o ŽP – kde získat informace, jakým způsobem - řešení stížností - kam podávat stížnosti, na koho se obrátit - legislativa týkající se ŽP, obcí, správního řízení - práce s daty - analýza dat, jejich zpracovávání a předávání žadatelům - evidence a archivace materiálů a dat - komunikace s médii <p>Koordinace jednání:</p> <ul style="list-style-type: none"> - mezi obyvateli a zástupci obcí a firem v oblastech ŽP, místní agendy 21 - návrhy změn na základě podnětů občanů

	<ul style="list-style-type: none"> - hledání řešení, optimální potupy (procesní poradenství) - při správních řízeních, např. v oblasti územního plánování <p>Publikační činnost:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zpracování materiálů z oblasti ekologie a ochrany ŽP pro veřejnost - tvorba letáků, článků, odborných textů aj. materiálů pro různé účely <p>Organizační činnost</p> <ul style="list-style-type: none"> - organizace různých akcí a aktivit zaměřených na ochranu ŽP, např. vzdělávací akce (seminář, beseda, konference), Biojarmark, Den Země - příprava, realizace, koordinace těchto akcí a aktivit <p>Lektorská činnost</p> <ul style="list-style-type: none"> - lektorování na různých vzdělávacích akcích pro odborníky i veřejnost - vedení přednášek, besed či diskusí na různá témata týkající se ŽP <p>Sebefinancování, fundraising</p> <ul style="list-style-type: none"> - hledání zdrojů pro financování činnosti dané organizace - pomoc při přípravě projektů
<p>Organizační zařazení a kompetence</p>	<p>Nadřízení: Systém neziskových organizací je převážně plochý, předpokládá se přímá podřízenost Vedoucímu organizace. Další možnosti jsou např.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - a) vedoucí poradny - b) vedoucí střediska ekologické výchovy - c) projektový manažer <p>Podřízení: Ekoporadce je samostatná pozice. V případě větších organizací je možnost, že tento pracovník může vést pracovníky na úrovni:</p> <ul style="list-style-type: none"> - poradců - office týmu - dobrovolníků - stážistů a praktikantů <p>Prolínání činností: Ekoporadce zasahuje svými aktivitami také do činností v oblastech:</p> <ul style="list-style-type: none"> - projektového managementu - office týmu - finančního řízení - public relations
<p>Formální vzdělání</p>	<p>Předpokládané druhy vzdělání:</p> <p>Nejvhodnější SŠ nebo VŠ vzdělání v oborech:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ekologie a ochrana prostředí - Ochrana a tvorba životního prostředí - Ekologie a ochrana krajiny - Vodní hospodářství a ekologie - Správa ochrany životního prostředí - Aplikovaná krajinná ekologie - Průmyslová ekologie

	<ul style="list-style-type: none"> - Vodní a odpadové hospodářství - Inženýrská ekologie - Veterinární hygiena a ekologie - Environmentální inženýrství <p>Důležité jsou odborné znalosti – základní orientace v problematice ŽP a specializace na jednu oblast jako např. energie, odpady, ochrana přírody</p> <p>Případně jiné vzdělání v oblastech: ekologie, biologie, chemie, zemědělství, veterinářství, učitelství, stavebnictví</p> <p>V případě těchto nebo jiných oborů, které nejsou přímo zaměřeny na ekologii a ochranu životního prostředí je důležité další vzdělávání zájemců o pozici Ekoporadce v oblasti ekologie, ochrana životního prostředí apod.</p> <p>Další znalosti a dovednosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - výhodou je částečná znalost AJ nebo NJ - znalost práce s moderními technologiemi – PC HW i SW - využívání komunikačních technologií - široký rozhled a všeobecný přehled - orientace v právních předpisech a vyhláškách
Praxe	Praxe vítána (práce s veřejností, neziskový sektor, informační služby, ...). Práce je vhodná i pro absolventy bez pracovní praxe (její získání a vzdělávání se předpokládá v rámci zaměstnání).
Odborné a praktické předpoklady a dovednosti	<p>Dovednosti a předpoklady, které jsou výhodou při uplatnění na pozici:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zkušenosti s neziskovými a nevládními organizacemi - praxe v oblasti ekologie a ochrany životního prostředí - zkušenosti v práci s lidmi (vedení kroužků, dobrovolnická činnost, organizační činnost) - lektorské zkušenosti, zkušenosti s prezentací nějaké problematiky lidem - zájem a informovanost o fungování neziskových a nevládních organizací - řešení projektů, diplomová práce, příp. jiná činnost spojená s ekologií a ochranou životního prostředí
Osobnostní předpoklady	<p>Žádoucí osobnostní předpoklady:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zodpovědnost, důvěryhodnost - komunikační a prezentační schopnosti - velká míra sebemotivace - orientace na klienta - odolnost vůči stresu, řešení problémů - schopnost samostatné práce - schopnost improvizace, kreativita, hledání nových řešení a cest - analytické schopnosti - schopnost týmové práce a kooperace - schopnost předávat odborné informace laickým způsobem - otevřenost myšlenk nevládních organizací - schopnost sebevzdělávání, sebefinancování - vztah k přírodě a životnímu prostředí

Zdravotní stav	Bez omezení - vhodné i pro osoby se zdravotním omezením (ZPS) pohybového ústrojí, případně jiným, které nebrání v komunikaci s lidmi a ve využívání moderních komunikačních prostředků a výpočetní techniky. Nevhodné pro lidi s omezenými možnostmi - komunikace (sluch, vada řeči)
Možný další odborný a profesní růst	<p>Odborný růst: Všichni zájemci a pracovníci na dané pozici budou rozvíjeni formou krátkodobých kurzů a školení či dlouhodobějších vzdělávacích cyklů v oblastech týkajících se ekologie a ochrany životního prostředí, např.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zpracovávání odpadů - alternativní zdroje energie - právo a legislativa <p>Dále zbudou proškoleni v oblastech potřebných pro jejich práci, např.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - komunikační dovednosti - schopnost jednání pod tlakem <p>(ve výše uvedených oblastech budou vzděláváni všichni zájemci a pracovníci na pozici Ekoporadce)</p> <p>Další vzdělávání bude zaměřováno podle zaměření a specializace jednotlivých pracovníků</p> <p>Získané zkušenosti: Pracovníci budou mít možnost získat zkušenosti v otázkách:</p> <ul style="list-style-type: none"> - jednání s lidmi - komunikace a vyjednávání s institucemi a jejich zástupci - komunikace a vyjednávání s vedením firem a organizací - komunikace se zahraničními organizacemi v rámci mezinárodních seminářů nebo stáží <p>Profesní růst: V rámci organizace je možnost dalšího postupu na pozice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vedoucí poradny - projektový manažer - organizační manažer
Aspekty, ze kterých lze při výběru kandidátů ustoupit	<p>Ustoupit lze:</p> <ul style="list-style-type: none"> - z formálního vzdělání - z praxe v oblasti ekologie a ochrany životního prostředí - ze znalosti problematiky ekologie a ochrany životního prostředí - ze zkušeností a znalostí fungování neziskových a nevládních organizací <p>Pokud některý z výše uvedených aspektů bude chybět, může je nahradit:</p> <ul style="list-style-type: none"> - jiná praxe, brigády, dobrovolnická činnost - zkušenost při realizaci projektů nebo řešení diplomových prací v oblasti ekologie a ochrany životního prostředí - koníčky a zájmy, jež souvisejí s ekologií a ochranou životního prostředí
Další uplatnění	<p>Možnosti dalšího uplatnění:</p> <ul style="list-style-type: none"> - na úřednické pozici na odborech životního prostředí na obecních či krajských úřadech, příp. na ministerstvu - na pozici konzultanta v komerčních konzultačních firmách v oblasti ŽP - na pozici podnikový ekolog v soukromých společnostech (pro tuto pozici budou mít legislativní a teoretický základ, ne zkušenosti)

	<ul style="list-style-type: none"> - v jiných oblastech neziskového sektoru než je ŽP a ochrana přírody, např. nadace a nadační fondy spravující granty, mezinárodní organizace nestátního charakteru, občanské a spotřebitelské poradny apod. - v oblasti vědy, výzkumu a školství (na pozicích lektor, učitel, asistent...)
Organizace práce	Pracovní doba <ul style="list-style-type: none"> - standardně od 8 -9do 16-17 hodin - 1x - 2x týdně pracovní doba do 17 - 18 hodin - Předpoklad - 3x za měsíc služební a nebo účast na víkendové akci - Plný úvazek – HPP
Finanční ohodnocení	Předpokládaná hrubá mzda: 10 – 15 000 Kč

Jak pracovat s popisem pracovní pozice při výběru pracovníků:

- *Určit priority pracovní pozice – náplň práce, pracovní či organizační zařazení, osobnostní rysy, zdravotní stav atd.*
- *Na základě těchto priorit vybrat – typ vzdělání, dovednosti, praxi a další položky*
- *Vytvořit inzerát, případně požadavek na ÚP na kandidáty*
- *Hodnotit přihlášené kandidáty ve vztahu k prioritám – výběr nejvhodnějšího*
- *V průběhu pracovního poměru sledovat schopnost zvládat náplň práce a rozvoj pracovníka v důležitých oblastech*

6.3. Analýza trhu práce

Pro analýzu trhu práce byly sledováni absolventi oborů zabývajících se ekologií a ochranou životního prostředí, kteří jsou evidováni na úřadech práce v ČR podle KKOV (klasifikace kmenových oborů vzdělání) – viz Tabulka č. 6. Zvláště byla sledována situace v Ostravě (viz Tabulka č. 7). Byly vybrány všechny obory, které přímo souvisí s oblastí ochrany životního prostředí, a kterým je tudíž uděleno číslo podle KKOV. Do průzkumu nemohly být zahrnuty obory, v jejichž rámci se vyučuje pouze některý z předmětů s ochranou životního prostředí či ekologií související. Úřady práce takové obory zvláště nesledují ve svých statistikách a jiným způsobem není prakticky možné tyto údaje zjistit.

Tabulka č. 6 obsahuje počty jednotlivých nezaměstnaných absolventů podle oborů KKOV a dále podle jednotlivých škol, na kterých je tento obor vyučován. Seznam jednotlivých oborů s kódem KKOV uvádí Tabulka č. 8. Tabulka č. 6 shrnuje všechny školy v České republice, na nichž se jednotlivé obory vyučují.

Tabulka č. 6: Počty absolventů jednotlivých škol vedených na úřadech práce v ČR

KKOV	Škola	celkem	z toho žen
16-01-T/000	Biologická fakulta JU České Budějovice	0	0
	Fakulta humanitních studií (Institut základu vzdělanosti) (Praha)	0	0
	Fakulta přírodovědecká OU Ostrava	5	4
	Přírodovědecká fakulta UK Praha	2	1
	Přírodovědecká fakulta UP Olomouc	6	5
	Univerzita J.E.Purkyně Ústí nad Labem - Fakulta živ.prostředí	17	12
16-01-R/000	Biologická fakulta JU České Budějovice	0	0

	Fakulta přírodovědecká OU Ostrava	2	2
	Přírodovědecká fakulta UP Olomouc	1	1
	Univerzita J.E.Purkyně Ústí nad Labem - Fakulta živ.prostředí	14	9
16-01-M/001	Střední odborná škola a Střední odborné učiliště, Hořovice	0	0
	SOŠ pro ochranu a tvorbu životního prostředí, Veselí nad Lužnicí I, Blatské sídliště 600/I	17	11
	Střední odborná škola, Střední odborné učiliště a Odborné učiliště Třešť	0	0
	SOŠ, SOU zemědělské, Odborné učiliště a Učiliště Město Albrechtice	0	0
	Střední vinařská škola, SOU zahradnické a Učiliště Valtice	5	5
16-01-M/002	Církevní střední odborná škola Spálené Poříčí, Zámecká 1	10	6
	Střední odborná škola Šumperk	12	6
	Střední zemědělská škola Čáslav	0	0
	Střední zemědělská škola Brandýs nad Labem	0	0
16-01-M/004	FARMEKO- VOŠ zdravotnická a SOŠ, s.r.o. Jihlava	6	2
	Střední odborná škola a Gymnázium Staré Město	2	2
	Střední odborná škola, příspěvková organizace Česká Lípa	8	4
	Střední zemědělská škola a Střední odborné učiliště, Žatec	13	11
	Střední zemědělská škola, Písek, Čelakovského 200	4	2
	Střední zemědělská škola Rakovník	7	4
	Střední zemědělská škola Rožnov pod Radhoštěm	7	6
	Střední zemědělská škola, SOU zemědělské a Učiliště Český Těšín	18	16
	VOS, SOŠ a SOU Kostelec nad Orlicí	0	0
	VOŠ, Střední zemědělská škola a SOU Chrudim	5	5
16-01-N/003	Střední rybářská škola a VOŠ vodního hospodářství a ekologie, Vodňany	14	7
16-01-N/002	VOŠ, Střední zemědělská škola a SOU Chrudim	25	11
16-01-N/005		0	0
16-01-V/000	Biologická fakulta JU České Budějovice	0	0
	Přírodovědecká fakulta UK Praha	1	0
16-01-V/004	Zemědělská fakulta JU České Budějovice	1	1
16-02-M/001	Integrovaná střední škola, Brno	0	0
	Střední průmyslová škola - Technikum Przemysłowe Karviná 733 01 Karviná - Hranice	10	10
	Střední průmyslová škola technická a Střední odborné učiliště technické Třebíč	9	4
16-02-N/001	Střední průmyslová a umělecká škola a Vyšší odborná škola Hodonín	12	5
15-14-T/000	Biologická fakulta JU České Budějovice	0	0
15-14-R/000		0	0
15-14-V/000	Biologická fakulta JU České Budějovice	0	0
39-04-R/000	Univerzita J.E.Purkyně Ústí nad Labem - Fakulta živ.prostředí	0	0
39-04-T/000		0	0
39-04-V/000		0	0
43-02-T/000	Fakulta veterinární hygieny a ekologie VFU Brno	12	6
43-02-R/000		0	0

43-02-V/000		0	0
Environmentální inženýrství *	Vysoká škola Báňská - fakulta Hornicko-geologická, Ostrava	8	0
	Celkem	253	158

Zdroj: http://portal.mpsv.cz/sz/obcane/skoly/vyhl_absol

* Zjistili jsme, že existuje mnoho dalších oborů, v jejichž rámci se vyučuje problematika ochrany životního prostředí a ekologie. Tyto obory nejsou primárně zaměřeny na OŽP, ale spadají pod jinou oborovou specializaci. Údaje o takových oborech nelze získat, jelikož úřady práce je sledují pod jedním shrnujícím KKO. Příkladem může být obor Environmentální inženýrství vyučovaný na VŠB-TU Ostrava v rámci oboru Nerostné suroviny, u něhož se nám podařilo výjimečně získat potřebné informace. Absolventi tohoto oboru nejsou na Úřadu práce v Ostravě sledováni zvlášť, ale Úřad je sleduje v rámci oboru Nerostné suroviny s KKO 21-02-R,T,V. Počet absolventů oboru Nerostné suroviny byl 155, z tohoto počtu 45 osob bylo nezaměstnaných. Na VŠB jsme zjistili, že počet absolventů oboru Environmentální inženýrství byl 28. Výpočtem jsme tedy došli k závěru, že nezaměstnaných oboru Environmentální inženýrství bylo cca 8 osob. Tento počet je však pouze orientační.

Tabulka č. 6 ukazuje, že v České republice bylo k 14. 11. 2005 na úřadech práce evidováno celkem 253 absolventů příslušných oborů. Z tohoto počtu bylo 158 žen.

Tabulka č. 7. Počet evidovaných uchazečů daných oborů evidovaných k 14.11.2005 na Úřadu práce v Ostravě

KKO	Název oboru	z toho celkem žen	
16-01-T/000	Ekologie a ochrana prostředí	1	0
16-01-R/000	Ekologie a ochrana prostředí	1	1
16-01-M/001	Ochrana a tvorba životního prostředí	3*	1*
16-01-M/002	Ochrana přírody a prostředí		
16-01-M/004	Ekologie a ochrana krajiny		
16-01-N/003	Vodní hospodářství a ekologie	0	0
16-01-N/002	Správa ochrany životního prostředí		
16-01-N/005	Ochrana a obnova životního prostředí		
16-01-V/000	Ekologie a ochrana prostředí	0	0
16-01-V/004	Aplikovaná krajinná ekologie		
16-02-M/001	Průmyslová ekologie	0	0
16-02-N/001	Vodní a odpadové hospodářství	0	0
15-14-T/000+R+V	Ekologie	0	0
39-04-R/000+T+V	Inženýrská ekologie	0	0
43-02-T/000+R+V	Veterinární hygiena a ekologie	0	0
nemá vlastní KKO**	Environmentální inženýrství (bohužel pod oborem nerostné suroviny na VŠB)	8	0
	Celkem	13	2

Zdroj: http://portal.mpsv.cz/sz/obcane/skoly/vyhl_absol

* součet je za všechny tři obory, neboť do databáze ÚP nelze zadat číselné upřesnění oborů za lomítkem

** Určeno jako procentní poměr absolventů oboru Nerostné suroviny vedených na ÚP. Na ÚP nelze zjistit informace pouze o oboru Environmentální inženýrství, to je vedeno pouze jako podobor Nerostných surovin.

Z Tabulka č. 7 vyplývá, že Úřad práce v Ostravě evidoval k 14. 11. 2005 celkem 13 uchazečů o zaměstnání ze sledovaných oborů, z nich 2 byly ženy.

Tabulka č. 8 uvádí relevantní obory dle KKOV (klasifikace kmenových oborů vzdělání) pro případné další průzkumy trhu práce týkající se profese ekoporadce.

Tabulka č. 8: Seznam jednotlivých oborů podle jejich KKOV (klasifikace kmenových oborů vzdělání)

KKOV	Název oboru
16-01-T/000	Ekologie a ochrana prostředí
16-01-R/000	Ekologie a ochrana prostředí
16-01-M/001	Ochrana a tvorba životního prostředí
16-01-M/002	Ochrana přírody a prostředí
16-01-M/004	Ekologie a ochrana krajiny
16-01-N/003	Vodní hospodářství a ekologie
16-01-N/002	Správa ochrany životního prostředí
16-01-N/005	Ochrana a obnova životního prostředí
16-01-V/000	Ekologie a ochrana prostředí
16-01-V/004	Aplikovaná krajinná ekologie
16-02-M/001	Průmyslová ekologie
16-02-N/001	Vodní a odpadové hospodářství
15-14-T/000+R+V	Ekologie
39-04-R/000+T+V	Inženýrská ekologie
43-02-T/000+R+V	Veterinární hygiena a ekologie
	Environmentální inženýrství (evidováno pod oborem Nerostné suroviny na VŠB-TU Ostrava)

Zdroj: http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/systematicka_cast_platna_k_1_9_2005

7. Vzdělávání

7.1. Vzdělávání v ČR

Nabídka vzdělávání pro ekoporadce není v ČR uspokojivá. V rámci studijních oborů neexistuje zaměření přímo tuto profesi. Odborníkům na životní prostředí chybí komunikační dovednosti a orientace v základních metodách a nástrojích environmentálního poradenství.

Významným počinem v této oblasti byl specializovaný kurz pro ekoporadce, který v roce 1995 víceméně zavedl tuto profesi v ČR. Kurz pro vznikající síť poraden v ČR navrhla a realizovala EP Veronica ve spolupráci s Fakultou sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně. Byl koncipován jako roční kurz určený zájemců o tuto profesi s vysokoškolských

vzděláním. Byl členěn do 10 bloků o délce trvání 2 až 3 dny. Účastníci zpracovávali absolventskou práci o rozsahu cca 20 stran. Kurz navštěvovalo 19 frekventantů.

Krátkodobé vzdělávání k metodám i jednotlivým tématům připravuje STEP. Jedná se o semináře, workshopy, diskuse směřující k prohloubení komunikačních, metodických i odborných dovedností a znalostí poradců. Přehled seminářů pořádaných STEP:

- Ekotýmy, České Budějovice, 1998
- Odpady České Budějovice, 1998
- Systémové poradenství, České Budějovice, 1998
- Poradenství jako služba, Brno, 1999
- Zelený telefon a další informační nástroje v ochraně životního prostředí, Brno, 1999
- Ochrana spotřebitelských práv, Praha, 2001
- Možnosti ekologického poradenství (v rámci festivalu TSTTT), Uherské Hradiště, 2001
- Jak správně vystupovat? na příkladu semináře Možnosti ekologického poradenství, Brno, 2002
- Možnosti environmentálního poradenství, Praha, 2002
- Krůčky k udržitelnosti. Jak se daří místní Agendě 21 v ČR. (v rámci festivalu TSTTT), Uherské Hradiště, 2002
- Možnosti a limity poradenství. Poradenství nebo "radílkovství", Brno, 2003
- Seminář „Zelené úřadování/Green Procurement a příklady aktivit v oblasti environmentálního poradenství“, Brno, 2004
- Seminář a workshop „Green public procurement/Zelené úřadování a Environmentální poradenství – vybrané metody a nástroje v praxi poraden“, Praha, 2004
- Studijní cesta ekoporadců do Rakouska, 2004
- Workshop ECO – ECHO, Brno, 2004
- Workshop Zelené úřadování a Vybraná témata (prací a čisticí prostředky, energeticky úsporné budovy) v praxi poraden, Brno, 2004
- Komunikace a vyjednávání s klientem, Praha, 2005
- Ekoporadenství v Evropě – financování a spolupráce, Praha, 2005
- Zelené úřadování a vybraná témata v praxi poraden, Brno, 2005
- Jak být dobrou ekoporadnou? Standardy kvality poradenských služeb, Brno, 2005

7.2. Zahraniční příklady vzdělávání

Nabídka odborného vzdělávání pro environmentální poradce je v různých evropských zemích velmi odlišná. Vzdělávací instituty přímo zaměřené na přípravu ekoporadců jsou v Evropě pouze dva – Institut Eco-Conseil v Namuru (Belgie) a Institut Eco-Conseil ve Strasbourgu (Francie). Specializované vzdělávání v ekoporadenství najdeme např. i v Rakousku (metodické i tematické pro nově příchozí ekoporadce v rozsahu asi 38 dní v průběhu prvních dvou let i pro stávající ekoporadce v rozsahu cca 10 dní ročně), v Německu existovala do roku 2003 možnost domácího samostudia formou speciálně připraveného kurzu, v Maďarsku je vzdělávání nabízeno podobně jako v ČR národní asociací ekoporaden.

Institut Eco-Conseil - Belgie

Motto:

Pro harmonické environmentální řízení a řízení udržitelného rozvoje

Školení   Zaměstnání   Životní prostředí

Institut Eco-Conseil byl založen v roce 1989 za podpory Evropského sociálního fondu. Jeho hlavním cílem je **environmentální podpora a řízení** z hlediska **udržitelného rozvoje**. Díky své touze po pluralismu a díky spolupráci s veřejným i soukromým sektorem, univerzitami a sdruženími získal Institut Eco-Conseil širokou podporu pro úkoly, které si stanovil:

- školení environmentálních poradců;
- školení, zvyšování povědomí a informování zaměstnanců ve veřejném a soukromém sektoru v otázkách ekologie a udržitelného rozvoje;
- podpora environmentálních poradců;
- koordinace aktivit s aktivitami vykonávanými environmentálními poradci v jiných zemích.

Institut Eco-Conseil za své know-how vděčí:

- významné síti poskytovatelů školení, kteří jsou schopni pokrýt všechny rozličné praktické oblasti environmentální problematiky
- skupině patnácti osob s multidisciplinárními znalostmi v technických a sociálních oblastech, v komunikaci, řízení projektů a správě dat.

Institut byl uznán organizací FOREM za certifikované školící centrum. FOREM finančně podporuje jeho školení ekologických poradců, kteří hledají zaměstnání.

Institut Eco-Conseil nechce zůstat pozadu za ekologickými strategiemi realizovanými na regionální, národní a evropské úrovni, a proto pečlivě sleduje technologické a legislativní změny.

Institut po téměř deset letech podporuje projekty tím, že lidem v zahraničí poskytuje školení o environmentálním řízení, čímž upevňuje vztahy sever-jih a jih-jih v ekologických záležitostech.

Školení ekologických poradců

- Od roku 1989 nabízí Institut Eco-Conseil jednoleté školení pro uchazeče o zaměstnání, budoucí environmentální poradce věnující se životnímu prostředí a udržitelnému rozvoji, a to metodami prevence, participace a inovace.
- Environmentální poradci vyškolení Institutem Eco-Conseil rozvíjí strategie, kde je důležitá znalost ekologických otázek, územního plánování a mezilidských vztahů. K otázkám týkajícím se životního prostředí a udržitelného rozvoje zaujímají přístup „globální, komplexní, s mnohonásobnými činiteli a kritérii“.

Obecná hlediska

Školení, spočívající v řádném denním vyučování, zahrnuje šest měsíců teorie a šest měsíců praxe. Je zaměřeno **na uchazeče o práci** s minimálně vysokoškolským diplomem nebo středoškolským vysvědčením technického směru. Posluchači (asi 35 lidí) jsou vybíráni hlavně na základě jejich potenciální schopnosti stát se environmentálními poradci.

Školení je navrženo takovým způsobem, že upřednostňuje přenášení znalostí a dovedností do odborné praxe. **Pedagogický přístup**, založený na splnění projektu (práce ve skupině, studie

daného případu, kurzy komunikace, pracovní zkušenosti, atd.), je zaměřen na profesionální integraci, tj. praktickou přípravu na profesi.

Všechna témata týkající se životního prostředí a udržitelného rozvoje nabízená budoucím environmentálním poradcům jsou probírána s cílem **předcházení a řízení** vlivů na životní prostředí. Tato témata zahrnují: ekologický, ekonomický a sociální přístup k udržitelnému rozvoji, globální a lokální životní prostředí, problematika planety, životní prostředí a zdraví, ekologické otázky související s vodou, vzduchem, odpadem, hlukem, energiemi, územním plánováním, ekologická konzumace, ochrana přírody, zemědělství, lesy, čisté technologie, doprava, cestovní ruch a životní prostředí, podnik a životní prostředí, normy ISO, program EMAS a další systémy environmentálního řízení ...

Toto školení je zaměřeno na rozvíjení schopností a dovedností účastníků zlepšit své schopnosti komunikovat s ostatními a řídit složité komunikační situace v rámci profese environmentálního řízení. Vzhledem k mnoha různým účastníkům a k složitosti situací je důležitost lidských vztahů v profesích týkajících se životního prostředí a udržitelného rozvoje nesporná: zvyšování povědomí, ovlivňování způsobu myšlení, zvládání konfliktů ...

Účastníci školení se rovněž zapojují do **hodnocení daného školení**. Program školení je tak adaptabilní a školení je pak srozumitelnější a dynamičtější.

Institut Eco-Conseil své posluchače sleduje i po základním školení:

- Každý rok přibližně 90 % posluchačů **najde práci** v průběhu prvního roku po absolvování školení, a to v environmentálně zaměřeném oboru.
- Aby zajistil **další vzdělávání, povzbudil a podpořil vytváření sítí**, Institut Eco-Conseil ve spolupráci s Belgickým sdružením ekologických poradců (ABECE) a environmentálních konzultantů pravidelně nabízí semináře, výměnné workshopy, setkání , publikace ...

Školení pro státní správu

Životní prostředí a udržitelný rozvoj se nyní nachází v zájmu státní správy. Aby tyto zájmy byly co nejlépe začleněny, připravil Institut Eco-Conseil ve spolupráci se státní správou mnoho vzdělávacích kurzů.

Místní francouzsky a německy mluvící policisté v Belgii absolvovali školení o životním prostředí, které jim umožňuje začlenit tuto komplexní problematiku a související předpisy do jejich každodenní práce.

Mezi současnými ekologickými otázkami jsou témata jako např. Agenda 21, integrovaná povolání, hospodaření s odpadem, vodní hospodářství...ale také otázky týkající se komunikace, zvládání konfliktů s úředníky místního ekologického a územního plánování, s úředníky regionálního odboru ochrany přírody a lesů, městem Brusel a správci místních parků, ekologických stezek, atd.

Ecoforma

Vzdělávací kurzy se také zabývají *národní úrovní* za účelem akce prvního interního environmentálního řízení uskutečněného na Ministerstvu sociálních služeb a ekologických postupů – zaměstnanci byli vyškoleni na Institutu Eco-Conseil ve spolupráci s Bruxelles Formation skrze projekt *Ecoforma* (Evropský sociální fond). Pro státní zaměstnance je také nabízeno další školení týkající se zavádění ukazatelů environmentálního profilu, a to díky projektu *Germaine* (Státní odbory pro vědu, techniku a kulturu).

CePeFEDD

Centrum stálého environmentálního vzdělávání pro udržitelný rozvoj (CePeFEDD), vzdělávací orgán financovaný Ministerstvem životního prostředí, koordinuje různá environmentální školení pro všechny zaměstnance státní správy a místních samospráv.

Poskytovatelé školení jsou vybíráni po vypsání veřejné soutěže.

Institut Eco-Conseil řídí administrativní práce centra CePeFEDD a pomáhá při rozhodování o programu kurzů, otázkách výuky a hodnocení školení financovaného centrem CePeFEDD.

V tomto rámci již byli organizovány environmentální vzdělávací kurzy pro správce parků Conteneurs (2001), autorizované inspektory samostatných čistících jednotek (1999 a 2000), policisty státní policie (1998 a 2000), zaměstnance místního veřejného sektoru na vesnicích zahrnutých do smlouvy Horní Meusa (1999) a zaměstnance Úřadu pro rozvoj valonského venkova (1997).

Potřeba vzdělávání v nových problematikách neustále roste. Hojný je také rozvoj systému EMAS II (Systém environmentálního řízení a auditu) a environmentálních auditů ve veřejném sektoru.

Školení pro podniky

Soukromý sektor

Ekologie se stala součástí řízení podniku bok po boku s kvalitou, bezpečností a zdravím.

Mezinárodní normy (ISO 14001) a evropská legislativa (EMAS) urychlují začleňování ekologie do vedení podniků.

Institut Eco-Conseil poskytuje firmám environmentální vzdělávání ve třech oblastech:

1. Úvod do kontextu a problematiky týkající se environmentálního řízení podniku (zvyšování povědomí zaměstnanců a středního managementu);
2. Vstup do problematiky úvodem do administrativních postupů a praktických otázek environmentálního řízení firmy (střední management a výkonný management);
3. Úvod do nástrojů zjednodušeného environmentálního řízení firmy, které pomáhají zlepšovat environmentální řízení vaší firmy a vedou k eventuálnímu osvědčení (EMAS, ISO 14001) (zaměstnanci, střední management a výkonný management).

Toto školení je financováno samotnými podniky nebo zaměstnanci zastupujících firem.

Navrženy byly různé vzdělávací kurzy s přístupem „zdola nahoru“, které jsou založeny na případech z praxe.

Tyto tři typy školení se přizpůsobují sektoru podnikání příslušné firmy.

8. Management kvality, standardy

Standard - měřítko, norma, kritérium, obecně uznávaný vzor

<http://www.slovník-cizich-slov.cz/>

Standard – ustanovené pravidlo nebo báze pro srovnávání pro měření nebo posuzování kapacity, kvantity, obsahu, rozsahu, hodnoty nebo kvality

http://www.chesapeakebay.net/info/qa_glossary.cfm

Kvalita – hodnota, jakost, stav věci

<http://www.slovník-cizich-slov.cz/>

Hlavní cíle a důvody pro formulaci standardů kvality lze shrnout do následujících bodů:

- Sjednocení pohledu a přístupu k environmentálnímu poradenství
- Garance minimální kvality služeb
- Rozvoj ekoporadenství – profesionalizace a kvalifikace, vzdělávání, financování
- Benchmarking, srovnávání, hodnocení

V současné době se kritéria EVVO pro cílovou skupinu dospělé veřejnosti objevují v rámci:

- akreditací ekocenter ČSOP (<http://www.csop.cz/smernice/Smernice5.rtf>)
- programu NSSEVVO 2004, 05 - modul 4, příp. 5 (<http://www.esc.cz/narodnisit/>)
- navazujícího programu EP 2005 – oblast A (<http://www.ekoporadna.cz/ep.php>)
- podmínek pro členství ve STEP (<http://www.ekoporadna.cz/jakclenem.php> - zveřejněné podmínky jsou v současné době revidovány)

Tyto systémy požadavků se zaměřovaly především na kritéria, která popisují jednotlivé způsoby informování a osvěty veřejnosti i environmentálního poradenství zejména z pohledu kvantity práce a umožňují získat měřitelné výsledky (počet akcí pro veřejnost, počet osobohodin přednášek, počet poskytnutých konzultací v poradně, ...). Zároveň dobře popisují institucionální zabezpečení – tj. požadavky na organizaci (právní subjektivita, prostory, účet, komunikace, ..). Zabezpečení odbornosti a kvality poskytovaných služeb není v rámci stávajících systémů v dostatečné míře řešeno. Program NSSEVVO i EP myslí na zlepšování kvality služeb povinným vzděláváním, které je zapojeným organizacím uloženo. Členství v Síti ekologických poraden je podmíněno doporučeními dvou dalších členů, kteří prověřují kvalitu poradenských služeb, pro výstupy a projekty realizované pod logem STEP byl zaveden systém interních oponentur (v případě Kartotéky ekologického spotřebitele i externích). Relevantní kvalita a odbornost informačních a poradenských služeb pro veřejnost je plně v souladu se SP EVVO (z bodu 9.1. ... *Každému občanu podávat **odpovědně a výhradně pravdivá prověřená sdělení**, zpřístupnit **objektivní a všestranné** informace o ... Základním předpokladem pro tuto činnost je **vysoká profesionalita a vysoká odpovědnost k veřejnosti**...).*

Příklady současně užívaných standardů v env. poradenství:

- výše uvedená kritéria a podmínky členství či zapojení do programů – např. Příloha č. 12
- list kartotéky (publikace vydaná STEP pod názvem Spotřebitelské otázky a odpovědi ekologických poraden) – standardizovaně zpracovaná odpověď na dotaz (včetně interní a externí oponentury), viz Příloha č. 13
- výkaz evidence konzultací (viz Příloha č. 2)
- popis poradny a zpráva o činnosti připravovaná členy STEP jako podklad pro výroční zprávu (viz Příloha č. 7)
- ...

Tyto standardy však nejsou propojeny do systému a akceptovány jako jednotný systém.

Mezi možné nástroje řízení a kontroly kvality lze zařadit:

- evaluační rozhovory vedoucích poraden s ekoporadci (zaměřené na poradenské kompetence, oblasti práce, vzdělávání, ...)
- sebereflexe ekoporadců
- monitorovací kritéria, statistické údaje (např. počet klientů, počet a typ služeb, délka služby klientovi, počet akcí, počet účastníků, ...)
- vzájemné srovnání kapacit poraden
- interní a externí oponentury
- hodnocení spokojenosti klientů (zpětná vazba formou rozhovorů, hodnotících formulářů, dotazníků, průzkumů)
- spokojenost dárce, sponzora (rozhovor, dotazník)
- standardizované odpovědi na často kladené otázky
- externí hodnocení služeb poradny
- přehled referencí
- monitoring mediálních ohlasů
- monitoring minimalizace negativních vlivů na ŽP (snížení produkce odpadů, snížení spotřeby čisticích prostředků, úspory energie, snížení nákladů, ...)
- a další

Řízení kvality ekoporaden na úrovni asociace – příklad z Maďarska

V Maďarsku je funkční interní systém řízení kvality v rámci národní ekoporadenské sítě. Předmětem evaluace jsou zejména organizace, ale zaměřuje se i na osobu poradce. Výsledky každoročně prováděných nezávislých interních auditů jsou diskutovány uvnitř sítě a následně zveřejněny.

Soubor pravidelně sledovaných kritérií obsahuje více než 60 položek (některé jsou ještě dále členěny) seskupených do čtyř oblastí – infrastruktura (vybavení poradny), administrativa (včetně kvality služeb), lokální komunikace, spolupráce v rámci sítě (včetně vzdělávání).

Jednotlivá kritéria pro hodnocení používaná v Maďarsku byla diskutována na workshopu českých ekoporaden 11.11. 2005 Brně. Účastníci hodnotili jejich využitelnost v podmínkách ČR. Z uvedených kritérií vybrali jako nejvýznamnější: počítač, přístup k internetu, zveřejnění otvíracích hodin u vchodu, dodržování otvíracích hodin, registrace konzultací, kvalita/úroveň poradce, písemná odpověď poradce byla zdvořilá a vhodně stylizovaná, během testovacího telefonátu poradce hovořil srozumitelně a snažil se pomoci, obdržená rada byla vhodná a dostatečná pro vyřešení problému. Podrobněji výsledky shrnuje Příloha č. 8.

9. Ekonomické podmínky

9.1. Situace v organizacích

Typické složení výnosů a nákladů environmentálních poraden je velmi obtížné popsat. Hlavní překážkou je fakt, že environmentální poradenství je jen část aktivit organizací, které se jeho poskytováním zabývají, a velmi často není tato aktivita vedena v účetnictví odděleně.

Pro podrobný popis situace v poradnách jsme zvolili přístup provedení ekonomické analýzy v několika modelových organizacích. Pro zpracování této analýzy byla vytvořena jednotná osnova a data tak umožňují srovnání a interpretaci. Hodnoty jsou sestaveny na základě údajů z roku 2004. V přehledu je uvádí Tabulka č. 9: Struktura výnosů a nákladů environmentálních poraden.

Tabulka č. 9: Struktura výnosů a nákladů environmentálních poraden

Výnosy	Příklad 1		Příklad 2		Příklad 3	
dotace, zakázky ze státního rozpočtu	252 000,00 Kč	21%	420 000,00 Kč	63%	176 427,00 Kč	26%
dotace, zakázky z regionálních rozpočtů	67 500,00 Kč	6%	50 000,00 Kč	7%	185 000,00 Kč	28%
nadační příspěvky	27 000,00 Kč	2%	- Kč	0%	36 000,00 Kč	5%
dary, dědictví	27 562,00 Kč	2%	50 000,00 Kč	7%	27 634,00 Kč	4%
ceny služeb	728 211,00 Kč	60%	30 000,00 Kč	4%	235 399,50 Kč	35%
výdělky z propagace EŠV, podniků a podnikatelů a jejich výrobků a služeb (solární panely, větrné elektrárny, skládky a sběrné dvory)	- Kč	0%	- Kč	0%	- Kč	0%
výdělky z publikační činnosti	22 000,00 Kč	2%	121 202,00 Kč	18%	- Kč	0%
jiné	98 934,00 Kč	8%	- Kč	0%	11 500,00 Kč	2%
celkem	1 223 207,00 Kč	100%	671 202,00 Kč	100%	671 960,50 Kč	100%

Náklady						
mzdy	682 236,00 Kč	50%	356 400,00 Kč	56%	320 542,50 Kč	48%
provozní náklady (telefony, poštovné, internet, cestovné, nájem, režijní náklady)	255 955,00 Kč	19%	75 000,00 Kč	12%	89 028,00 Kč	13%
kanc.potřeby, knihy	83 450,00 Kč	6%	45 000,00 Kč	7%	55 311,50 Kč	8%
konzultace, překlady, grafické přípravy, tisk	85 312,00 Kč	6%	115 000,00 Kč	18%	139 357,00 Kč	21%
jiné služby (fotopráce, kopírování, správa PC, apod.)	265 372,00 Kč	19%	45 000,00 Kč	7%	67 529,00 Kč	10%
celkem	1 372 325,00 Kč	100%	636 400,00 Kč	100%	671 768,00 Kč	100%
zisk/ztráta(-)	- 149 118,00 Kč		34 802,00 Kč		192,50 Kč	

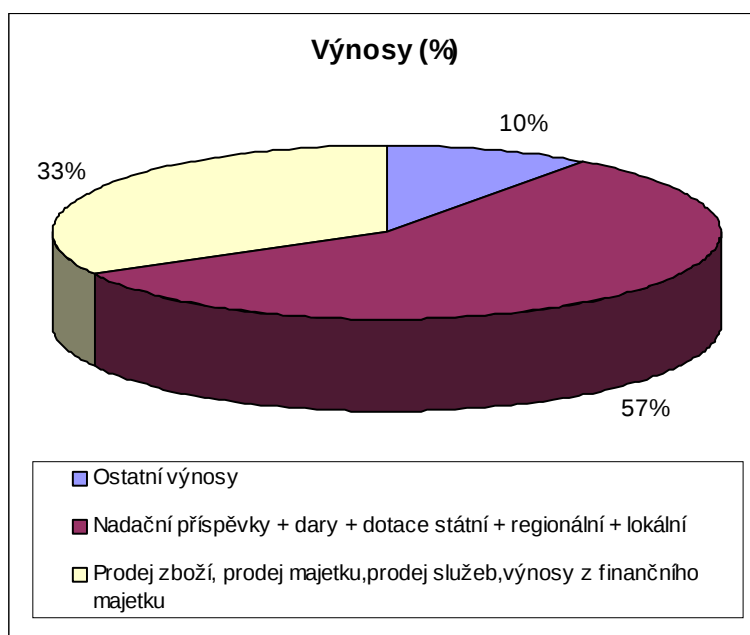
Pokud výnosy poradny tvoří i prodej služeb, jedná se obvykle o specializované poradenství k vybraným tématům (odpady, spotřebitelství, ...), uspořádání akcí „na klíč“ (např. konference, biojarmark, ...), participaci na evropských projektech, procesní poradenství (např. strategické plánování). Zejména menší či začínající poradny jsou však stále závislé na dotacích z národních či regionálních rozpočtů.

Nejvýznamnější podíl na nákladech mají mzdy (v našich příkladech 48 – 56%). Z analyzovaných příkladů je patrné, že environmentální poradenství je finančně výrazně závislé na lidských zdrojích, na možnostech zaměstnávat poradce a navíc platit odborné externí služby. Tuto činnost není možné zabezpečovat neplacenými dobrovolníky, naopak, poradci procházejí trvalým procesem profesního vzdělávání. Nedostatek finančních zdrojů pro jejich udržení má pak za následek ztrátu vysoce kvalifikovaných a motivovaných lidí. Rozložení nákladů v analyzovaných příkladech navíc může být ještě deformováno skutečností, že mzdová úroveň v neziskovém sektoru je trvale pod průměrem odpovídajícím srovnatelné kvalifikaci (například ve školství či veřejné správě).

Pro rámcovou představu o ekonomických podmínkách jsme vyhodnotili i údaje uvedené ve finanční části výročních zpráv za rok 2004 u neziskových organizací, které se účastnily programu EP 2005. Analyzováno bylo 41 organizací s převahou těch, jejichž ekoporadenské služby sestávají především z poskytování informací a zprostředkování. Jedná se o údaje za celé organizace, které se zabývají mnohem širším spektrem aktivit než je ekoporadenství (ne

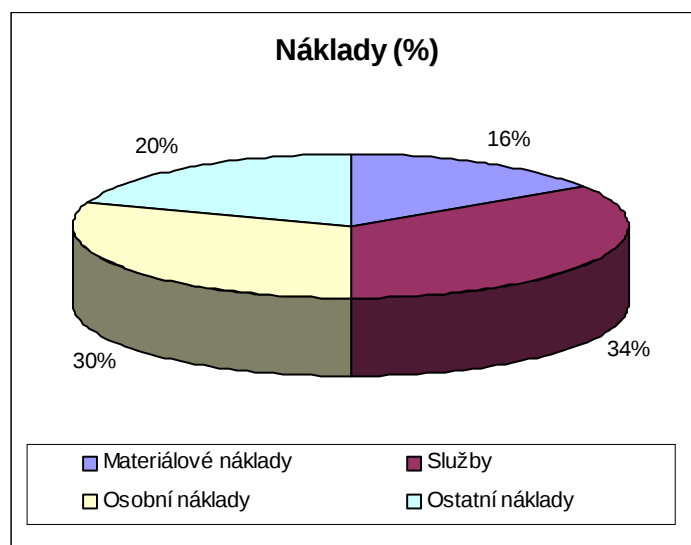
pouze za jejich poradenské části, jak tomu bylo ve výše uvedené tabulce!). Výsledky jsou tedy ve vztahu k ekoporadenství obtížněji interpretovatelné. Celkově je shrnuje Příloha č. 9. Na výnosech se podílí průměrně asi z poloviny nadační příspěvky, dary a dotace, z více než třetiny pak prodej zboží a služeb. Náklady jsou tvořeny z třetiny osobními náklady, další třetina je určena na nákup služeb a asi 16% představují materiálové náklady. Viz následující grafy.

Graf č. 3 *Struktura výnosů*

Podíl prodeje zboží a služeb na celkových výnosech je průměrně 33%, což je poměrně významná část. V analyzovaném souboru se data pohybovala v rozmezí 0% až po 82%, tedy od organizací zcela závislých na jiných zdrojích (zejména grantech a dotacích) až po organizace s převažujícím charakterem prodeje zboží a služeb (pravděpodobně plynoucím z managementových opatření či env. výchovy).

Graf č. 4 *Struktura nákladů*

Ve srovnání se strukturou nákladů uvedenou v Tabulka č. 9 je patrný rozdíl zejména v položce osobních nákladů, které v průměru tvoří 30% celkových nákladů ve srovnání s cca 50% z předchozí tabulky. Podíl osobních nákladů na celkových nákladech se v analyzovaném souboru pohyboval v širokém rozmezí mezi 0 až 55%, medián má hodnotu 36%. Výše uvedený rozdíl vzniká pravděpodobně tím, že řada analyzovaných organizací hradí náklady na lidské zdroje z jiných než mzdových prostředků (pracovníci na IČ, příp. dobrovolníci). Ve sledovaném souboru je 7 organizací, jejichž podíl osobních nákladů na celkových nákladech je 0% a u dalších 5 organizací je to méně než 12%.

Z pohledu financování je zvláštním příkladem Ekologické centrum Most, které mimo jiné poskytuje své informační a poradenské služby veřejnosti formou nepřetržitého dispečinku s aktuálními daty imisního monitoringu. Centrum nemá statut NNO (jedná se o složku a.s.), jejíž provoz dotují významné průmyslové podniky regionu – znečišťovatelé ovzduší, kteří si tak zajišťují potřebnou komunikaci s veřejností. Svým charakterem (nepřetržitým provozem, napojením na dispečinky průmyslových podniků v regionu) je mostecké ekocentrum jediné svého druhu v České republice. Činnost ECM se opírá především o aktivní informování veřejnosti, zajištění efektivní komunikace s průmyslovými podniky, veřejnou správou a veřejností a hledání společných řešení environmentálních problémů v regionu. Jako jediné v republice disponuje bezplatným Zeleným telefonem, jehož prostřednictvím bylo zodpovězeno více než 2 700 dotazů. Podrobněji popsáno v Příloze č. 10. Vzhledem ke svému statutu je ECM přidruženým členem STEP bez možnosti řádného členství. Tato forma spolupráce umožňuje vzájemnou výměnu zejména metodologických zkušeností.

9.2. Možnosti financování environmentálního poradenství ze Strukturálních fondů EU

Přehled relevantních fondů Evropské unie

Na úrovni strukturálních fondů EU budou v programovacím období 2007-2015 k dispozici dva základní finanční nástroje:

- ERDF – Evropský fond regionálního rozvoje
- ESF – Evropský sociální fond

Z ERDF jsou financovatelné především investiční projekty (infrastruktura pro vzdělávání), z ESF projekty neinvestiční.

Dalším zdrojem je Fond soudržnosti, který však z hlediska financování aktivit environmentálního poradenství není relevantní (slouží k financování velkých infrastrukturních investičních projektů).

Nejbližší činnostem v rámci environmentálního vzdělávání poradenství a osvěty stojí následující ustanovení z nařízení o Evropském sociálním fondu:

Evropský sociální fond (ESF)

Článek 3

Rozsah pomoci

2. V rámci cíle **konvergence** Evropský sociální fond podporuje **také** činnosti s těmito prioritami:

- b) posilování institucionální kapacity a efektivnosti veřejné správy a **veřejných služeb** na státní, regionální a místní úrovni **pro reformu a řádnou správu věcí veřejných** zvláště v oblasti hospodářství, zaměstnanosti, sociálních záležitostí, životního prostředí a soudnictví, podporováním zejména:
- i) dobré sestavení politiky a programu, sledování, hodnocení pomocí studií, statistik a odborných posudků, **podpory** koordinace mezi jednotlivými útvary a **dialogu mezi příslušnými veřejnými a soukromými subjekty**;
  - ii) **budování kapacity pro provádění politiky a programů**, včetně prosazování předpisů, **zejména prostřednictvím** odborné přípravy vedoucích i ostatních pracovníků a **specifické podpory** klíčových služeb, inspektorátů a **sociálně ekonomických účastníků, včetně sociálních partnerů a příslušných nevládních organizací.**

Přehled relevantních strategických dokumentů České republiky

Předpokladem čerpání z výše uvedených fondů Evropské unie v programovacím období 2007 – 2013 je zpracování strategických dokumentů na národní či regionální úrovni – jmenovitě Národního rozvojového plánu (NRP), na něj navazujícího Národního strategického referenčního rámce (NSRR) a jednotlivých operačních programů (OP) - sektorových či regionálních. Z těchto dokumentů je pro Českou republiku ke dni ukončení studie zpracován v návrhu Národní rozvojový plán, který zahrnuje i rozvržení a základní zaměření operačních programů. Jeho definitivní schválení lze předpokládat na začátku r.2006. Národní strategický rámec a operační programy začnou být zpracovávány v prvním čtvrtletí r.2006.

V současné době jsou navrženy následující operační programy (v závorce finanční nástroj, z něž budou financovány – ERDF = investiční, ESF = neinvestiční):

1. Operační program Podnikání a inovace (ERDF)
2. Operační program Výzkum, vývoj, inovace (ERDF)
3. Operační program Rozvoj lidských zdrojů a zaměstnanost (ESF)
4. Operační program Vzdělávání (ESF)
5. Operační program Životní prostředí (ERDF)
6. OP Doprava (ERDF)
7. Integrovaný operační program (ERDF)
8. Regionální operační programy - pravděpodobně 1 ROP pro 1 NUTSII (ERDF)
9. Operační program Technická pomoc (ESF)
10. Operační program Praha – Konkurenceschopnost (ERDF)
11. Operační program Praha – Adaptabilita (ESF)
12. Operační programy přeshraniční spolupráce pro cíl Evropská územní spolupráce
13. Operační programy nadnárodní a meziregionální spolupráce pro cíl Evropská územní spolupráce

Přehled možností financování environmentálního poradenství

Z hlediska financování je podstatné, že by měl platit princip monofondovosti, tedy že každý operační program je financován buď z ERDF nebo z ESF a může tedy financovat buď

projekty investiční nebo neinvestiční. Je však možno využít možnost tzv. křížového financování limitovaného 10% finančního rozsahu programu: tedy i u programu převážně investičního financovat i do 10% neinvestičních opatření a naopak.

Z hlediska financování projektů v jednotlivých oblastech činnosti jako je environmentální poradenství je pak důležité, jestli jsou ve výše uvedených dokumentech explicitně či implicitně zahrnuty, tedy zda je možno doložit jejich návaznost na stanovené cíle, priority a opatření.

To, že environmentální poradenství může být financováno, vyplývá implicitně již ze struktury cílů a priorit NRP - viz např. zvýrazněný text ve formulaci globálního cíle: „Globálním cílem Národního rozvojového plánu v období 2007 – 2013 je přeměna socioekonomického prostředí České republiky **v souladu s principy udržitelného rozvoje** tak, aby Česká republika byla přitažlivým místem pro realizaci investic, práci a život obyvatel. Prostřednictvím trvalého posilování konkurenceschopnosti bude dosahováno udržitelného růstu, jehož tempo bude vyšší než průměrný růst EU 25. ČR bude usilovat o růst zaměstnanosti a o **vyvážený a harmonický rozvoj regionů**, který povede ke **zvyšování úrovně kvality života obyvatelstva.**“

Explicitně je environmentální poradenství jmenováno společně s environmentálním vzděláváním a osvětou v rámci priority „Ochrana a zlepšení kvality životního prostředí“ a operačního programu Životní prostředí.

Pro financování jednotlivých projektů přicházejí obecně v úvahu tyto cesty:

- národní či systémový projekt – jeden větší projekt pro celou tématickou oblast realizuje jeden konkrétní příjemce – dle dosavadní praxe většinou orgán veřejné správy (v řádu cca desítek miliónů Kč)
- grantové schéma – v jeho rámci mohou různé organizace podat větší množství projektů na dané téma (v řádu cca několika miliónů Kč)
- globální grant - také v jeho rámci mohou různé organizace podat větší množství projektů na dané téma, přičemž jde spíše o menší projekty (v řádu do cca několika set tisíc Kč)

Pro financování aktivit environmentálního poradenství je nejpravděpodobnější možnost využití některého grantového schématu či mechanismu globálního grantu.

Dle současného rozvržení a obsahu Národního rozvojového plánu přichází v úvahu možnost financování environmentálního poradenství či jeho dílčích aktivit v rámci následujících operačních programů:

Operační program Rozvoj lidských zdrojů a zaměstnanost

- předpokládaný řídicí orgán Ministerstvo práce a sociálních věcí
- možnost financovat neinvestiční aktivity
- zaměřen na zvyšování zaměstnanosti, k čemuž mohou dílčím způsobem přispět i některé činnosti v environmentálním poradenství, a dále na profesní vzdělávání, kde je opět prostor pro environmentální poradenství

Operační program Vzdělávání

- předpokládaný řídicí orgán Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

- možnost financovat neinvestiční aktivity
- zaměřen mj. na celoživotní učení, a zvyšování kvalifikace pracovní síly, meziřesortně s MŽP předjednáno i zařazení aktivit EVVO, v NRP určena konkrétní finanční alokace na aktivity EVVO, existuje návrh MŽP na jejich rozložení včetně aktivit environmentálního poradenství

Operační program Životní prostředí

- předpokládaný řídicí orgán Ministerstvo životního prostředí
- možnost financovat výhradně investiční aktivity
- zahrnuje explicitně oblast „environmentální vzdělávání, poradenství a osvěta“, bude možno podporovat takové činnosti jako budování a vybavování poradenských a vzdělávacích center

Regionální operační programy

- předpokládaný řídicí orgán Regionální rada na úrovni NUTS II (alternativní řešení je Společný regionální operační program)
- zahrnuje mj. zlepšení stavu životního prostředí v regionech a obcích a modernizaci a zlepšení podmínek pro obyvatele ve městech a na venkově

Operační program Praha

- předpokládaný řídicí orgán zatím nebyl určen, lze předpokládat, že půjde o hlavní město Praha
- zahrnuje mj. Zvýšení adaptability pracovníků a zaměstnavatelů a Zkvalitnění vzdělávání a odborné přípravy

Operační programy přeshraniční spolupráce pro cíl Evropská územní spolupráce

- předpokládaný řídicí orgán Ministerstvo pro místní rozvoj
- 5 bilaterálních operačních programů - česko-saský, česko-bavorský, česko-rakouský, česko-slovenský a česko-polský
- zahrnuje mj. ochranu životního prostředí, podporu obnovitelných zdrojů energie, předcházení vzniku ekologických a technologických rizik; rozvoj měst a venkova; rozvoj spolupráce, podpora vzdělání, kultury, podporu malých místních iniciativ, socioekonomických aktivit s cílem podpořit projekty typu „people to people“. Výrazným limitem využívání těchto zdrojů pro environmentální poradenství v současné době je podmínka předfinancování projektů. Tato podmínka je pro neziskový sektor prakticky diskriminační, neboť neexistují veřejné regionální ani národní zdroje, které by se na profinancování projektů podílely. Vyjednané podmínky jsou v tomto ohledu vůči NNO mnohem tvrdší, než v původních zemích EU.

Operační programy nadnárodní a meziregionální spolupráce pro cíl Evropská územní spolupráce

- jde o 2 operační programy (1 nadnárodní spolupráce, meziregionální spolupráce) řídicí orgán bude jeden pro všechny zúčastněné státy

Dále přicházejí v úvahu i operační program **Technická pomoc**, které zahrne i aktivity směřující k modernizaci veřejné správy, včetně vzdělávání veřejné správy, operační program **Nadnárodní spolupráce** a operační program **Meziregionální spolupráce**. Tyto programy nejsou tématicky vymezeny, ale pokud aktivity environmentálního poradenství naplní jejich cíle, jsou z nich financovatelné.

... V poslední verzi NRP je v rámci návrhu finančních alokací pro environmentální vzdělávání, poradenství a osvětu v poslední verzi NRP navrženo 96 mil. EUR z ESF v rámci

operačního programu Vzdělávání (neinvestiční projekty) a 23 mil. EUR z ERDF v rámci operačního programu Životní prostředí (investiční projekty). Mimo tyto jmenovité prostředky jsou aktivity environmentálního poradenství financovatelné i v rámci některých dalších operačních programů.

Návrh postupu pro vytvoření podmínek pro financování environmentálního poradenství

Protože platí zásada, že operační programy by se neměly překrývat (jeden typ aktivit by měl být financován jen z jednoho operačního programu) je třeba stanovit, do kterých operačních programů dílčí aktivity environmentálního poradenství především směřovat. V současné době se vzhledem k již existujícímu nastavení jeví jako možná strategie:

- udržet financování investičních aktivit EVVO (budování a vybavování poradenských a vzdělávacích center) v operačním programu Životní prostředí – optimálně jako samostatné grantové schéma. Další možností financování investičních aktivit by bylo zařazení do Regionálních operačních programů – v tuto chvíli je však jmenovité začlenění do OP ŽP jistější a pokud by mělo figurovat environmentální poradenství v obou programech, je nutné vzájemně odlišit aktivity pro oba programy (např. tématicky či na centra celostátního vs. regionálního významu)
- prosadit financování neinvestičních aktivit EVVO do operačního programu Vzdělávání a to optimálně formou jednoho či více samostatných grantových témat a globálního grantu. Finanční částka je již v návrhu NRP alokována, ale řídicí orgán – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy zatím spíše preferuje nevypisovat odděleně jednotlivá témata (jako je EVVO), ale realizovat je jako dílčí součást širších národních a systémových projektů a grantových schémat. To však může ztížit přístup k adekvátnímu objemu financí přímo pro environmentální poradenství, ale i další aktivity v oblasti EVVO - osvětu, vzdělávání, zapojování veřejnosti. Alternativou pro financování neinvestičních aktivit by mohl být operační program Rozvoj lidských zdrojů a zaměstnanost ve vazbě na jeho zaměření mj. na profesní vzdělávání - jednání s jeho řídicím orgánem – Ministerstvem práce a sociálních věcí v tomto směru však nebyla vedena, začlenění do OP Vzdělávání se zdá jako pravděpodobnější a přinejmenším v podobě finanční alokace je již zahrnuto i v NRP.
- prosadit do dalších výše uvedených operačních programů jako jednu z financovatelných aktivit poradenství, resp. činnosti, které s ním souvisejí – např. preventivní přístup k ochraně životního prostředí, systematické poskytování poradenských služeb vyžádaných klientem, mezisektorovou spolupráci – tak aby z nich bylo možno financovat jednotlivé specifické projekty environmentálního poradenství

Národní rozvojový plán – verze 22.11.2005

Výtah z kapitoly 5.2.8. Rozložení finančních zdrojů mezi prioritní oblasti - Ochrana a zlepšení kvality životního prostředí

(...)

Objemově velmi marginální avšak důležitou oblastí v rámci této priority pak bude podpora environmentálního vzdělávání a osvěty.

(...)

Tab.2.8: Rozložení SF a FS pro prioritu 8 v období 2007-2013 (mil. EUR)

Priorita NRP	Veřejné zdroje financování						
	Veřejné zdroje celkem	Spoluřinancování EU					Spoluřin. ČR
		Váha	Celkem	ERDF	ESF	FS	
1. Ochrana a zlepšení kvality životního prostředí	7 805	24,0%	6 386	1 766	96	4 524	1 419

Prioritu „Ochrana a zlepšení kvality životního prostředí“ navrhujeme rozdělit mezi operační programy následujícím způsobem:

87 % v OP „Životní prostředí“, který by měl svým zaměřením pokrývat v podstatě celé spektrum rozvojových oblastí v sektoru životního prostředí. V rámci tohoto OP by měly být řešeny všechny projekty, které budou plánovány k financování z Fondu soudržnosti v souladu se zaměřením návrhu nařízení o FS, dle kterého budou financovány aktivity přispívající k plnění politiky Společenství v oblasti ochrany životního prostředí a aktivity směřující k podpoře udržitelného rozvoje. Podpora by měla směřovat zejména do opatření ke snižování energetické náročnosti a efektivnějšímu využívání energií a do opatření podporujícím využívání energií z obnovitelných zdrojů. Prostředky FS by měly tvořit více jak dvě třetiny prostředků z fondů EU alokovaných na tuto prioritu. Z prostředků ERDF by měly být financovány zbývající investice zaměřené v souladu s návrhem nařízení o ERDF na vodohospodářské aktivity, prevenci znečištění, ochranu přírody a biodiverzity, podporu využívání obnovitelných zdrojů apod. Dle posledního návrhu zaměření OP Životní prostředí by v rámci tohoto OP měla být financována i problematika environmentálního vzdělávání, poradenství a osvěty v celkové výši 0,1 mld. EUR. Z toho investiční náklady z ERDF budou činit 23 mil. EUR a budou realizovány v rámci OP ŽP. Náklady na neinvestiční aktivity byly předběžně odhadnuty na 77 mil. EUR a jejich financování proto bylo navrženo z ESF v rámci OP Vzdělávání, viz níže;

5 % v OP „Podnikání a inovace“, kde by měla být z prostředků ERDF podpořena opatření na snižování energetické náročnosti výroby a zavádění nákladově efektivní, ekologické produkce v souladu s návrhem nařízení o ERDF, dle kterého budou podporovány investice do těchto oblastí. V rámci OP podnikání by tato priorita měla pokrýt problematiku snižování energetické náročnosti podnikatelského sektoru zejména snižováním a náhradou neefektivních energetických zdrojů a podporou rozvoje obnovitelných zdrojů energie;

1,5 % v OP „Vzdělávání“, kde budou podporovány aktivity v oblasti environmentálního poradenství, osvěty a vzdělávání, včetně vzdělávání veřejné správy a dále vzdělávání pedagogických pracovníků EVVO a environmentální vzdělávání v systému počátečního vzdělávání. Vzhledem k obsahovému zaměření těchto aktivit, které koresponduje se zaměřením návrhu nařízení o ESF, a vzhledem k tomu, že odhadovaná výše nákladů na tyto aktivity dosahuje cca 80 mil. EUR, což by mohlo být problematické v relaci k 10 % limitu křížového financování v rámci OP ŽP, navrhujeme jejich financování v rámci OP Vzdělávání;

1,5 % v „Integrovaném“ OP (IOP), kam bude zařazeno financování opatření na podporu modernizace bytových domů postavených panelovou technologií se zaměřením na snižování jejich energetické náročnosti, což vychází ze zaměření návrhu nařízení o ERDF v oblasti ochrany životního prostředí;

5 % v „Regionálních“ OP (ROP), kde by měly být z prostředků ERDF podpořeny především aktivity lokálního významu v oblastech zlepšování kvality vody a ovzduší, odpadového hospodářství a prevence přírodních rizik. V rámci Regionálních operačních programů by měly být podporovány projekty spíše menšího rozsahu podporované z ERDF v souladu se zaměřením návrhu nařízení o ERDF. Je třeba poznamenat, že všechny OP jsou zaměřeny do oblastí cíle 1, tj. do jednotlivých krajů, a budou tedy, vedle ROPů, hlavním nástrojem rozvoje předmětné oblasti v regionech. Vzhledem k výše uvedenému a vzhledem k absolutní hodnotě

tohoto podílu dosahující 319 mil. EUR (cca 9,31 mld. Kč) považujeme uvedený podíl této priority alokovaný na Regionální operační programy za přiměřený.

Národní rozvojový plán – verze 22.11.2005

Operační programy Rozvoj lidských zdrojů a zaměstnanost, Vzdělávání, Životní prostředí a Regionální operační programy

4.2.3. Operační program Rozvoj lidských zdrojů a zaměstnanost⁴

Analýza a SWOT analýza NRP poukázala na řadu problémů, se kterými se trh práce v České republice potýká. Mezi nejvýznamnější problémy patří vysoká a regionálně diferencovaná míra nezaměstnanosti s výraznými prvky strukturální nezaměstnanosti a s vysokým podílem dlouhodobě nezaměstnaných a s tím související i regionálně diferencovaná nedostatečná tvorba nových pracovních míst a pokles počtu volných pracovních míst. Práci obtížně nacházejí zejména ženy, absolventi, mladiství po ukončení základní školy, nezaměstnaní nad 50 let, osoby se zdravotním postižením, příslušníci romských komunit. Vzhledem k nižší mobilitě pracovní síly v České republice dochází k prostorové diferenciaci míry nezaměstnanosti. Vysoká a neklesající míra nezaměstnanosti společně s rostoucí délkou nezaměstnanosti je způsobena strukturálními nerovnováhami v ekonomice, především regionálními, kvalifikačními deficity na straně pracovní síly, nevhodným ekonomickým rámcem zaměstnanosti a nedostatečnými zdroji v oblasti aktivní politiky trhu práce a služeb zaměstnanosti, jež má tyto deficity řešit. Pokud se nepodaří hlavní problémy trhu práce řešit, je reálné nebezpečí, že se stanou brzdou ekonomické výkonnosti, konkurenceschopnosti a zdrojem sociálních problémů.

Pro řešení problémů na trhu práce je koncipován Rozvoj lidských zdrojů a zaměstnanost, jehož strategie vychází z Národního Lisabonského programu 2005-2008 (schválen usnesením vlády č. 1200 ze 14. září 2005), Strategie hospodářského růstu ČR (vzata na vědomí usnesením vlády č. 984 z 20. července 2005), Národního akčního plánu zaměstnanosti 2004-2006 (schválen usnesením vlády č. 696 ze 14. července 2004), Národního akčního plánu sociálního začleňování 2004-2006 (schválen usnesením vlády č. 730 z 21. července 2004), Národního programu přípravy na stárnutí 2003-2007 (schválen usnesením vlády č. 485 z 15. května 2002), Národního rozvojového plánu 2007-2013. Tento OP dále zohledňuje relevantní dokumenty EU – Sdělení komise „Politika soudržnosti pro podporu růstu a zaměstnanosti, Strategické obecné zásady Společenství 2007-2013“ COM (2005) 299 z 5.7.2005, Sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu – „Integrované směry pro růst a zaměstnanost, Lisabonský program Společenství“, COM (2005) 330, návrh Nařízení o Evropském sociálním fondu.

Operační program Rozvoj lidských zdrojů a zaměstnanost je přímo navázán na naplňování strategického cíle NRP *Konkurenceschopná česká ekonomika* a jeho realizace přispěje i k plnění dalšího strategického cíle NRP *Otevřená, flexibilní a soudržná společnost*, neboť pracovní uplatnění je základní prevencí proti sociálnímu vyloučení.

Globálním cílem Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů a zaměstnanost je **zvyšování zaměstnanosti a hospodářského růstu prostřednictvím rozvoje efektivního a flexibilního trhu práce, kvalifikované a konkurenceschopné pracovní síly a integrace sociálně vyloučených skupin obyvatelstva**. Tento cíl zajišťuje realizaci strategického cíle Národního rozvojového plánu 2007-2013 *Konkurenceschopná česká ekonomika* a je plně v souladu se

---

⁴ Pracovní název, bude upřesněn.

třetí obecnou zásadou Politiky soudržnosti pro podporu růstu a zaměstnanosti (Strategické obecné zásady Společenství, 2007-2013⁵) – Více a lepších pracovních míst.

Specifickými cíli operačního programu Rozvoj lidských zdrojů a zaměstnanost jsou:

1. **Zvýšení adaptability pracovníků a zaměstnavatelů prostřednictvím vývoje a realizace systémů a strategií pro odborné vzdělávání pracovníků** s cílem zvýšit investice podniků do vzdělávání a zvýšit účast zaměstnanců na odborném vzdělávání, podpora vývoje systémů pro předvídání hospodářských změn;

Tento cíl bude naplňován prostřednictvím intervencí zaměřených na předcházení nezaměstnanosti prostřednictvím podpory investic do lidských zdrojů ze strany podniků, rozvoje odborných znalostí, kvalifikací a kompetencí zaměstnanců a zaměstnavatelů, systémů pro předvídání budoucích pracovních a kvalifikačních požadavků a rozvoje specifických služeb v oblasti zaměstnanosti, odborné přípravy a podpory zaměstnanců v souvislosti s restrukturalizací podniků a odvětví.

2. **Zlepšení přístupu k zaměstnání a prevence nezaměstnanosti**, zejména dlouhodobé a nezaměstnanosti starších pracovníků, prostřednictvím realizace aktivních politik na trhu práce a rozvoje nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti;

Intervence v rámci tohoto cíle budou směřovány na zlepšení přístupu k zaměstnání a trvalé začlenění osob hledajících zaměstnání, na prevenci nezaměstnanosti, zejména dlouhodobé a nezaměstnanosti starších pracovníků a osob se zdravotním postižením. Důraz bude kladen na jednotlivce a na výběr takových nástrojů, které nejlépe podpoří jeho integraci do udržitelného zaměstnání.

3. **Posílení integrace osob ohrožených sociálním vyloučením, rozvoj institucí a kvality služeb zaměřených na sociální integraci a odstraňování bariér znesnadňujících účast na trhu práce, včetně diskriminace podle pohlaví;**

Intervence v rámci tohoto cíle se zaměří především na pomoc osobám ohroženým sociálním vyloučením nebo osobám sociálně vyloučeným, a to formou přímé podpory těchto osob a formou zvyšování kvality a dostupnosti sociálních služeb pro tyto osoby včetně posilování místních partnerství. Podporována budou opatření vedoucí ke zvyšování zaměstnatelnosti těchto osob a opatření směřující k lepší slučitelnosti rodiny a zaměstnání. Podpořeno bude rovněž prosazování rovných příležitostí žen a mužů na trhu práce. Zvláštní pozornost bude věnována příslušníkům romských komunit a migrantům a dalším skupinám z odlišného sociokulturního prostředí. Sociální začleňování znevýhodněných skupin obyvatelstva bude podpořeno zejména prostřednictvím podpory subjektů poskytujících sociální služby vedoucí k integraci do trhu práce a do společnosti. Důraz bude také kladen na rozvoj systému sociálních služeb zejména cestou dalšího vzdělávání sociálních pracovníků a pracovníků působících v sociálních službách.

4. **Podpora celoživotního učení prostřednictvím zvyšování dostupnosti a kvality nabídky dalšího profesního vzdělávání** z hlediska potřeb znalostní společnosti a potřeb trhu práce;

V rámci tohoto cíle budou podporovány intervence zaměřené na zvyšování dostupnosti a kvality nabídky dalšího profesního vzdělávání v mimoškolských vzdělávacích zařízeních z hlediska potřeb trhu práce a znalostní společnosti.

---

⁵ Sdělení Komise COM (2005) 299 Politika soudržnosti pro podporu růstu a zaměstnanosti: Strategické obecné zásady Společenství, 2007-2013, Brusel, 5. července 2005

5. Modernizace a posílení institucí na trhu s ohledem na potřebu efektivní realizace aktivní politiky zaměstnanosti a pružného trhu práce.

Tento specifický cíl bude realizován prostřednictvím intervencí zaměřených na zvýšení kvality služeb poskytovaných institucemi na trhu práce, bude podpořeno zvýšení efektivity a posílení institucí na trhu práce a v oblasti sociální integrace s ohledem na potřebu efektivní realizace aktivní politiky zaměstnanosti, pružného trhu práce a integraci osob ohrožených sociálním vyloučením na trh práce.

Řídícím orgánem Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů a zaměstnanost bude **Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR.**

4.2.4. Operační program Vzdělávání⁶

Česká republika se v oblasti vzdělávání potýká s řadou problémů, které lze řešit prostřednictvím Operačního programu Vzdělávání. Vzdělaná a kvalifikovaná pracovní síla je základním předpokladem pro konkurenceschopnost české ekonomiky a proto je potřeba odstraňovat bariéry, které brání dalšímu rozvoji vzdělávání v České republice jako je méně rozvinutý systém celoživotního učení, nedostatečná nabídka a nedostatečná motivace k celoživotnímu učení, existence nebo pomalé odstraňování bariér (nejen fyzických) ve všech druzích škol, slabá vlastní schopnost a podpora škol k inovacím a rozvoji. V České republice jsou ve srovnání s vyspělými evropskými státy podprůměrné výdaje na vzdělávání, vědu, výzkum (malá a regionálně diferencovaná vybavenost škol moderními pomůckami a IT, nepřítažlivé interiéry). Průměrná délka vzdělávání, i když dochází k jejímu prodlužování, je stále pod průměrem nejvyspělejších zemí a v ČR je i nižší podíl studujících v terciárním vzdělávání. Vzdělávání je stále zaměřené spíše na předávání velkého objemu znalostí než na řešení problémů, absolventi škol stejných stupňů a typů mají rozdílné znalosti a dovednosti, také jazykové vzdělávání je málo efektivní. Slabinou českého školství je také nízká úroveň individualizace (týká se všech žáků a studentů včetně vysoce nadaných, znevýhodněných a postižených).

Pokud jde o vazbu na trh práce, nadále přetrvává pomalá reakce vzdělávacích systémů na změny na trhu práce, spolupráce škol a zaměstnavatelů, zejména při zajišťování praxe studentů a při přípravě a realizaci studijních programů, není dostatečně rozvinutá.

Operační program Vzdělávání vychází ze globální cíle NRP a přímo naplňuje strategický cíl: *Otevřená, flexibilní a soudržná společnost.*

Operační program také vychází a navazuje na české koncepční a rozvojové dokumenty: Národní program rozvoje vzdělávání v České republice (Bílá kniha), Strategie rozvoje lidských zdrojů pro ČR, Národní program výzkumu a vývoje, Strategie hospodářského růstu, Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v České republice, Dlouhodobý záměr vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové, umělecké a další tvůrčí činnosti pro oblast vysokých škol v České republice (2006 – 2010), a na evropské dokumenty: Vzdělávání a odborná příprava 2010 (EU 2004), Boloňská deklarace a Maastrichtské komuniké, Lisabonská úmluva a její hodnotící zpráva poločas lisabonských cílů (tzv. Kokova zpráva 2004), Integrované směry pro růst a zaměstnanost – viz revidovaná Lisabonská strategie, Evropská strategie vzdělávání pro udržitelný rozvoj (2005)..

Globální cíl OP Vzdělávání: Zkvalitněním fungování vzdělávacího systému dosáhnout lepší připravenosti absolventů všech stupňů vzdělávání pro vstup do občanského života a na trh práce za současné minimalizace jakéhokoli typu znevýhodnění přístupu ke

⁶ Pracovní název, bude upraven.

vzdělání, cestou otevření všech stupňů škol a rovněž spoluprací se zaměstnavateli a sociálními partnery umožnit přístup k celoživotnímu učení každému občanovi v kterékoliv fázi života.

Specifické cíle OP Vzdělávání:

- 1. Modernizace vzdělávacích systémů počátečního vzdělávání a v jeho rámci dalšího vzdělávání** (zvýšení přístupu a prostupnosti, systematické zvyšování kvality a efektivity vzdělávání).

V rámci tohoto specifického cíle budou zaváděna kurikula reagující na potřeby udržitelného rozvoje, občanské společnosti a trhu práce do každodenní praxe škol, tvorba evaluačních nástrojů pro měření kvality ve vzdělávání určených pro interní i externí hodnocení škol či bude realizováno další vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti kurikula a evaluace.

- 2. Vytvoření komplexního systému celoživotního učení** (začlenění neformálního a informálního vzdělávání).

Specifický cíl zahrnuje otevření školy všem zájemcům o celoživotní učení, vytvoření systému dalšího vzdělávání za účasti sociálních partnerů, vzdělávání pracovníků odpovědných za vytváření nabídky a řízení celoživotního učení.

- 3. Zvyšování odborné kvalifikace pracovní síly v průběhu produktivního věku.**

Intervence v rámci tohoto cíle budou zaměřeny na vytvoření dostatečné nabídky vzdělávacích cest pro všechny.

- 4. Rozvoj infrastruktury pro vzdělávání** v souladu se současnými požadavky praxe a v souladu s vývojem poznání.

Specifický cíl bude naplňován prostřednictvím intervencí směřujících do vybavení škol, které odpovídá současnému vývoji a moderním výukovým metodám.

- 5. Otevření vzdělávacího systému společnosti a zapojení hlavních partnerů podílejících se na rozvoji lidských zdrojů.**

V rámci tohoto cíle budou podpořeny aktivity týkající se zapojení učitelů a sociálních partnerů do definování nového obsahu vzdělávání a do tvorby kurikulárních dokumentů.

- 6. Rozvoj lidského potenciálu ve výzkumu a vývoji**

Specifický cíl zahrnuje podporu mladých vědeckých pracovníků, vzdělávání vědeckých pracovníků v manažerských a podnikatelských činnostech, spolupráce VŠ s regionálními institucemi VaV a podniky z praxe.

Řídícím orgánem Operačního programu Vzdělávání je **Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR**. Při realizaci programu se počítá se zapojením partnerů, jejichž role bude ještě upřesněna.

4.2.5. Operační program Životní prostředí

Operační program Životní prostředí rozpracovává prioritní osu Národního rozvojového programu Ochrana a zlepšení kvality životního prostředí pro období 2007 – 2013. Cílem prioritní osy je zlepšení kvality životního prostředí jako nutného předpokladu atraktivnosti a konkurenceschopnosti státu a jeho regionů při využití inovačních efektů politiky životního prostředí pro udržitelný rozvoj.

Jednotlivé priority a opatření obsažené v operačním programu Životní prostředí vycházejí ze Strategie udržitelného rozvoje schválené usnesením vlády ČR č. 1242 ze dne 8. prosince 2004, dále ze Strategie hospodářského růstu přijaté usnesením vlády ČR č. 984 ze dne 20. července 2004, jsou v souladu s dlouhodobými strategickými cíli Státní politiky životního prostředí pro období 2004 – 2010 schválené usnesením vlády č. 235 ze dne 17. dubna 2004, navazují na probíhající programy v resortu životní prostředí a respektují cíle ochrany životního prostředí formulované v Národním rozvojovém plánu pro období 2007 – 2013. V mezinárodním měřítku operační program vychází z Evropské strategie udržitelného rozvoje, z 6. Akčního programu EU a Strategických obecných zásad Společenství (Community Strategic Guidelines - KOM(2005) 0299, Brussels 05-07-2005).

Globálním cílem OP Životní prostředí je ochrana a zlepšování kvality životního prostředí jako základního principu udržitelného rozvoje se zaměřením na plnění požadavků právních předpisů ES v oblasti životního prostředí.

Kvalitní životní prostředí je základem zdraví jeho obyvatel a tím zvyšuje atraktivitu území pro život, práci a investice. Důsledkem investiční atraktivity je zvyšování zaměstnanosti a konkurenceschopného udržitelného hospodářského růstu v regionech. Operační program Životní prostředí navazuje na princip udržitelného rozvoje v globálním cíli. Životní prostředí je jedním ze základních pilířů udržitelného rozvoje.

Specifické cíle operačního programu se vztahují na zlepšení situace v následujících oblastech:

- 1. vodní hospodářství a protipovodňová ochrana**
- 2. ovzduší, hluk a využití obnovitelných zdrojů energie**
- 3. odpady, obaly a staré zátěže,**
- 4. environmentální rizika, omezování průmyslového znečištění a zlepšení životního prostředí urbanizované krajiny**
- 5. příroda a krajina**
- 6. environmentální vzdělávání, poradenství a osvěta**

Řídícím orgánem operačního programu bude **Ministerstvo životního prostředí České republiky.**

Problematika životního prostředí má výrazně průřezový charakter a proto se předpokládá spolupráce s následujícími resorty: Ministerstvo zemědělství ČR, Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, Ministerstvo zdravotnictví ČR, Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR; předpokládá se spolupráce i na úrovni krajů.

4.2.8. Regionální operační programy

Regionální operační programy (ROP) budou zahrnovat aktivity, které jsou v působnosti krajů a obcí a které mohou významnou měrou přispět k rozvoji regionů. Jedná se o aktivity znamenající zhodnocení majetku krajů či obcí a spadající do samostatné působnosti krajů a obcí (podpora podnikání, cestovního ruchu – v oblastech na vyplnění mezer s vazbou na příslušný OP v gesci příslušných resortů).

Vymezení obsahu ROP vychází z Národního rozvojového plánu, relevantních strategií regionálního rozvoje a je komplementární vůči ostatním operačním programům. Hlavní odpovědnost za jeho obsah nese příslušný region soudržnosti.

Východiskem pro formulování tématického zaměření ROP jsou na jedné straně návrhy nařízení Evropské komise k budoucí politice soudržnosti, Strategické obecné zásady Společenství (dokument Komise z 5.7.2005) a na ně navazující Národní rozvojový plán, na druhé straně programy rozvoje krajů a další koncepční dokumenty, přijaté na regionální a místní úrovni.

Obsahové zaměření ROP je formulováno s ohledem na zaměření ostatních operačních programů, přičemž se vychází z kompetenčních předpokladů jednotlivých řídicích orgánů (viz kompetenční zákony samosprávy a státní správy) na jedné straně a z faktických možností financovatelnosti jednotlivých opatření na straně druhé.

Kraje a regiony soudržnosti věnují zvláštní pozornost průmětu svých politických priorit do celé soustavy operačních programů s tím, že část těchto priorit bude řešena intervencemi ROP, další část bude řešena v rámci intervencí ostatních operačních programů tak, že kraje a další subjekty v regionech se stanou zprostředkujícími subjekty nebo konečnými uživateli. Teprve vzájemná provázanost priorit krajů v ostatních operačních programech a jejich komplementarita s obsahem ROP vytváří funkční celek.

Globální cíl ROP se zaměřuje na **urychlení rozvoje regionů ČR a na zvýšení konkurenceschopnosti regionů, posílení kvality života obyvatel, při respektování vyváženého a udržitelného rozvoje regionů na základě lepšího využití potenciálu jednotlivých regionů.** Takto nadefinovaný globální cíl ROP reflektuje a navazuje na globální cíl NRP.

Specifické cíle ROP jsou orientovány na:

- a) **zlepšení regionální dopravní i informační infrastruktury, při respektování ochrany životního prostředí,**
- b) **zlepšení stavu životního prostředí v regionech a obcích,**
- c) **zvýšení podíl cestovního ruchu na hospodářské prosperitě regionů a na vytváření pracovních příležitostí,**
- d) **zvýšení prosperity regionů rozvojem malých a středních podniků a řemesel a vytvářením nových pracovních příležitostí,**
- e) **modernizaci a zlepšení podmínek pro obyvatele ve městech a na venkově, což přispěje k hospodářskému rozvoji a ke zvýšení atraktivity těchto prostor a k rozvoji lidských zdrojů.**

Specifické cíle odrážejí podmínky každého regionu soudržnosti, jeho rozvojové strategie a priority.

Řídicím orgánem Regionálního operačního programu je Regionální rada příslušného regionu soudržnosti.

10. Spolupráce v rámci sítě

Významným počinem v rozvoji environmentálního poradenství v ČR bylo založení Sítě ekologických poraden (STEP) v roce 1997.

Cíle a poslání STEP

Pro posílení prosazování společných cílů a zvýšení efektivity své práce založily ekologické poradny sdružení, jehož poslání a cíle jsou:

- prosazovat preventivní ochranu životního prostředí jako princip při rozhodování jednotlivých občanů, orgánů státní správy a samosprávy i podnikatelské sféry
- podporovat vzájemnou spolupráci, výměnu zkušeností a informací svých členů v oblasti ekologického poradenství, napomáhat udržování pospolitosti a poskytování vzájemné podpory mezi členy STEP
- podílet se na definování a prosazování ekologického poradenství jako profese, pečovat a dbát o kvalitu činnosti a důvěryhodnost svých členů a pečovat o jejich odborný růst a informovanost.
- pomáhat dalším organizacím vybudovat a zdokonalit jejich zázemí a vyškolit jejich pracovníky tak, aby mohli kvalifikovaně poskytovat ekologické poradenství

K naplňování svých cílů STEP zejména:

- pořádá vzdělávací kurzy, semináře, exkurze, diskuse, stáže, konference a setkání pro své členy i pro veřejnost
- vydává periodické i neperiodické publikace
- zprostředkovává příjem a šíření aktuálních informací zvenčí, výměnu informací mezi členy, poskytuje veřejnosti informace o ekologickém poradenství a činnosti členů
- realizuje vlastní projekty a koordinuje práci na nich. Definuje, prosazuje a propaguje profesi ekologického poradenství, propaguje činnost a výsledky svých členů
- zajišťuje metodickou pomoc nově vznikajícím ekologickým poradnám
- podle potřeby a dohody členů je zastupuje v mezinárodních sdruženích, při jednáních s ústředními orgány státní správy, se sponzory a dárci, vzdělávacími institucemi a dalšími partnery včetně zahraničních
- podporuje vznik a činnost pracovních skupin členů zaměřených na řešení konkrétních odborných nebo organizačních problémů

Hlavními službami STEP pro členy je:

- metodické i tematické vzdělávání v oblasti environmentálního poradenství
- prostor pro komunikaci a výměnu zkušeností
- inspiraci ze zahraničních projektů a zkušeností
- prosazování, podporu a propagaci environmentálního poradenství
- možnost účasti na společných projektech
- sdílení společných produktů
- pravidelné informování o dění ve STEP

V současné době STEP sdružuje 15 členů, kteří působí celkem z 18 míst ČR, přičemž mnohdy svou činností zasahují široký region:

◆ CALLA, České Budějovice	◆ EC Most pro Krušnohoří, Most
◆ Ekoinfocentrum ZO ČSOP Jihlava	◆ Ekologický právní servis, Brno a Tábor
◆ Ekoporada ZO ČSOP Uherský Brod	◆ Hnutí DUHA, Olomouc
◆ Kosenka, Valašské Klobouky	◆ Podblanické ekocentrum, Vlašim
◆ Rosa, České Budějovice	◆ SEVER, Horní Maršov (dále Hradec Králové a Litoměřice)
◆ SmRS ČSOP, Valašské Meziříčí	◆ Veronica, Brno (a Hostětín)

V rámci své publikační činnosti STEP vydala následující metodické či tematické publikace:

- Typologie a vývojové fáze organizací (1999)
- Zelený telefon (1999)
- Krůčky k udržitelnosti - sbírka řešených příkladů místní Agendy 21 (2000, aktualizace 2002)
- Spotřebitelské otázky a odpovědi ekologických poraden (2001, poslední aktualizace 2004)
- V obcích ekologicky – základy ochrany životního prostředí v malých obcích (2004)
- V podniku ekologicky – základy ochrany životního prostředí v nejmenších podnicích (2004)
- Zelené úřadování (2004)

STEP je členem pracovních a poradních orgánů na národní úrovni, např.:

- Řídící výbor Mezirezortní pracovní skupiny pro EVVO při MŽP
- Pracovní skupina pro udržitelnou spotřebu a výrobu při Radě Vlády pro udržitelný rozvoj
- Spotřebitelský poradní výbor při Ministerstvu průmyslu a obchodu

Sít' ekologických poraden je zakládajícím členem Evropské asociace ekologických poradců - **EcoCounselling Europe** (ECE). Kromě řádného členství existuje v rámci ECE statut pozorovatele pro organizace ze zemí, kde není založena národní asociace poraden. STEP je také členem představenstva ECE. Více informací o asociaci na www.ecocounselling-europe.org.

Na této platformě dochází k významné spolupráci a výměně zkušeností na evropské úrovni. Vzešlo z ní několik společně připravených projektů (programy Leonardo da Vinci, Socrates, tendry k problematice GPP). Úspěšně byl předložen projekt Eco Stands For zaměřený na tvorbu standardů odborného vzdělávání ekoporadců, který je momentálně řešen několika národními ekoporadenskými asociacemi a vzdělávacími institucemi (www.ecostands.org).

Pravidelnou aktivitou ECE jsou výroční setkání. V roce 2004 proběhlo toto setkání v rámci Healthy Planet Forum – fóra neziskových organizací konaného při konferenci evropských ministrů životního prostředí v Budapešti, v roce 2005 proběhlo setkání v Bruselu u příležitosti Týdne udržitelného rozvoje.

Mezinárodní aktivity STEP vyústily také v uspořádání konference „Udržitelná spotřeba – výzva pro 21. století“ (květen 2003) ve spolupráci s UNEP (Program OSN pro životní prostředí) a MŽP.

Ukazuje se, že významným limitem pro mezinárodní spolupráci na úrovni jednotlivých organizací a odborných témat je i jazyková vybavenost ekoporadců v ČR.

Dalšími významnými střečovými organizacemi v ČR, jejichž členové se zaměřují mimo jiné na některé formy environmentálního poradenství (zejména zprostředkování a poskytování informací) je ČSOP a SSEV Pavučina. Specifickou oblastí na pomezí environmentálního vzdělávání a výchovy a environmentálního poradenství je ekovýchovné/ekopedagogické poradenství, kterému se podrobně věnuje Příloha č. 11.

Environmentální témata se sporadicky objevují i poradenských službách organizací zaměřených na spotřebitelské či občanské poradenství. Tady jsou významnými asociacemi Sdružení obrany spotřebitelů a Asociace občanských poraden.

11. Závěry a doporučení

Pro další rozvoj a zvyšování kvality a profesionality služeb environmentálního poradenství poskytovaného NNO považujeme na základě analyzovaných dat za důležité:

Efektivní směřování finanční podpory environmentálního poradenství, zejména další využívání zvyšování kapacit poraden a rozvoje jejich lidských zdrojů s využitím prostředků ze

strukturálních fondů EU. Zároveň také zajištění kompatibility zaměření jednotlivých dotačních, grantových a dalších podpůrných programů.

Podpořit prodej vhodných typů služeb ekoporaden (marketing, prezentace dobrých příkladů, motivace potencionálních klientů – zejména obcí, příp. podniků – při zachování nezávislosti poradenství). Takovými službami mohou být např.

- a) na úrovni poskytování informací : mohou být – zpracování místních příruček pro ochranu životního prostředí (tzv. rádců), ekomap, služba zeleného telefonu, informační kampaně,
- b) v úrovni procesního poradenství: např., návrh a zavádění systému nakládání s odpady, vytápění, ekologizace provozu úřadů, komunitní či strategické plánování ...)

Vytvořit systém monitorovacích kritérií a indikátorů pro sledování rozvoje environmentálního poradenství v ČR, jehož dílčími cíli by měly být zejména: sjednocení pohledu a přístupu k environmentálnímu poradenství; garance minimální kvality služeb; rozvoj ekoporadenství – profesionalizace a kvalifikace, vzdělávání, financování; benchmarking, srovnávání, hodnocení

Motivovat poradny k specializaci jejich služeb. V současné době se poradenství věnují zejména poradci – generalisté (zejména poradenství na úrovni zprostředkování a poskytování informací). Pro další rozvoj poradenství je nezbytné docílit specializace poradců (a/nebo vybavení specialistů poradenským know-how), která poradnám umožní věnovat se vyšším typům poradenství (analýzy, procesní poradenství, management na dobu určitou) a podpoří proces hledání implementace inovativních přístupů a řešení při prosazování udržitelného rozvoje zejména na místní a regionální úrovni. Specializované poradenství přináší mnohem vyšší potenciál samofinancování prodejem služeb i možnost získání grantové podpory obvykle zaměřené na inovativní charakter předkládaných projektů.

Podporovat rozvoj lokálně specifických služeb, přenos úspěšných řešení a přístupů a jejich adaptaci dle potřeb a charakteru jednotlivých obcí, měst, mikroregionů, krajů, ...

Podporovat rozvoj metodických center na regionální úrovni. Roli těchto center mohou úspěšně zastávat rozvinuté env. poradny a pomáhat dalším organizacím k zvýšení kvality jejich služeb při respektování specifik a potřeb regionu.

Podporovat spolupráci a výměnu zkušeností mezi ekoporadci na úrovni ČR a příp. i evropské.

Zabezpečit systém/systémy vzdělávání environmentálních poradců způsobem obvyklým v zemích EU – tedy využitím prostředků a institucí jak v resortu životního prostředí, tak v resortu školství.

12. Přehled příloh

Příloha č. 1 – Systémové poradenství v příkladech

Příloha č. 2 – Formulář evidence poradenských konzultací

Příloha č. 3 – Přehled poraden dle počtu poskytovaných konzultací

Příloha č. 4 – Struktura konzultací

Příloha č. 5 - Organizace zapojené do programu EP 2005 dle krajů

Příloha č. 6 – Lidské zdroje

Příloha č. 7 – Formulář pro popis poradny a zprávu o činnosti

Příloha č. 8 – Kritéria maďarského systému řízení kvality a jejich hodnocení

Příloha č. 9 – Ekonomické podmínky vybraných environmentálních NNO

Příloha č. 10 – Ekocentrum Most

Příloha č. 11 – Ekovýchovné poradenství

Příloha č. 12 – Program Environmentální poradenství 2005 – kritéria

Příloha č. 13 – Spotřebitelské otázky a odpovědi EP – příklad

Tučně označené přílohy jsou přiloženy v tištěné i elektronické podobě, ostatní pouze elektronicky.

13. Zdroje dat a informací, použitá literatura

ZÁKON č. 17/1992 Sb. ze dne 5. prosince 1991 o životním prostředí, ve znění zákona č. 123/1998 Sb. a zákona č. 100/2001 Sb.

ZÁKON č. 6/2005 Sb. ze dne 16. prosince 2004, kterým se mění zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, ve znění zákona č. 132/2000 Sb.

Státní program environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty pro Českou republiku (přijatý Vládou ČR - usnesením č. 1048/2000, dále upraveno usneseními č. 1010/2002 a č. 96/2002)

Národní rozvojový plán – verze 22.11.2005

Typologie a vývojové fáze organizací (STEP, 1999)

Zelený telefon (STEP, 1999)

Spotřebitelské otázky a odpovědi ekologických poraden (STEP, 2001, poslední aktualizace 2004)

Závěrečná zpráva o řešení zakázky „Návrh na zavedení systému akreditací MŽP pro oblast environmentálního poradenství“, STEP, 2003

Výroční zprávy organizací zapojených do programu EP 2005

Zprávy o činnosti STEP

Archiv projektů MŽP

Archiv projektů Nadace Partnerství

www.ekoporadna.cz

<http://www.pavucina-sev.cz/>

<http://narodnisit.cz/>

<http://www.csop.cz/smernice/Smernice5.rtf>

www.ecocounselling-europe.org

www.ecostands.org

http://portal.mpsv.cz/sz/obcane/skoly/vyhl_absol

http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/systematicka_cast_platna_k_1_9_2005